

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Banc de dades de monedes catalanes

Director: Miquel Crusafont i Sabater

L'objectiu d'aquest programa és recollir les dades i classificar materials catalans existents a diferents arxius.

Durant el curs 2005-2006 el banc de dades ha prosseguit la incorporació dels materials de l'Arxiu Leandre Villaronga de moneda de l'edat antiga de les terres catalanes. Es varen entrar prop de mil cent fitxes corresponents bàsicament a les emissions d'argent de patró grec de Roses i Empúries, és a dir, dracmes d'argent i els seus divisors. Cada peça ha estat descrita i documentada exhaustivament d'acord amb la normativa del banc. Al marge d'això s'han atès consultes i s'ha cedit material fotogràfic d'aquest sector a diferents estudiosos.

Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius
Anscari Manuel Mundó
i Marcet

Assessors: Antoni Pladevall i Font
Manuel Riu i Riu

L'objectiu d'aquest programa de recerca és recollir i publicar tots els documents referents als comtats catalans fins a l'any 1000, incloent-hi els preceptes dels reis francs i els privilegis papals expedits a favor del nostre país. Aquest corpus té un interès excepcional per a la història dels segles IX i X no només de Catalunya, sinó també de l'Europa occidental de l'època carolíngia.

Obra ideada i començada per Ramon d'Abadal i de Vinyals l'any 1920, es divideix en volums corresponents als diferents comtats. Abadal veié publicats el volum II, *Els diplomes [reials] carolíngis a Catalunya* (1926-1952), i el volum III, *Els comtats de Pallars i Ribagorça* (1955). D'ençà de la seva defunció (1970) s'han publicat el volum I, *El domini carolíngi a Catalunya* (1986); el volum IV, *Els comtats d'Osona i Manresa* (1999), i el volum V, *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada* (2003). L'obra completa comprendrà l'edició de més de sis mil documents.

Durant aquest curs s'han reunit els directors amb els col·laboradors en sessions de treball conjunt els dies 11 de novembre de 2005 i 31 de març i 16 de juny de 2006. A més de lliurar cada grup els documents que han anat enllestint, amb el text net, però que encara s'ha de sot-

metre a la revisió definitiva, s'han discutit els problemes que cadascun d'ells ha plantejat sobre aspectes diversos, com ara els de cronologia, de falsedat o interpolació, d'identificació de topònims o antropònims, d'edicions recents, entre d'altres.

L'atenció preferent s'ha dedicat al volum VI, titulat *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, a cura de Pere Ponsich, que s'ha deixat llest per a la impremta. Revisat i completat per Ramon Ordeig i Mata, el qual n'ha redactat la introducció i n'ha elaborat l'índex alfabètic de noms, s'ha encapçalat amb un prefaci redactat per Anscari Manuel Mundó. Com en els volums IV i V, Jordi Bolòs i Víctor Hurtado s'han encarregat de confeccionar els mapes. Acabada la confecció del volum, Núria Aramon ha tingut cura de revisar-lo a fons i de proposar correccions diverses en reunions mantingudes amb Mundó i Ordeig.

Simultàniament a la culminació del volum VI, Ignasi Baiges i Pere Puig han continuat la confecció del diplomàtic corresponent al volum VII, titulat *El comtat de Barcelona*. Ramon Ordeig ha començat la revisió dels documents més antics ja preparats per Baiges i Puig.

S'ha començat, a més, la preparació del volum VIII, titulat *Els comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga*, per part de Ramon Ordeig. El seu treball ha consistit a aplegar informació sobre fons d'arxiu, cercar fonts editades i elaborar una bi-

bliografia provisional. També ha començat la recerca i la preparació de documents procedents dels monestirs de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses.

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany i Fort
M. Teresa Matas i Blanxart

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Corpus documental de les relacions internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directors: Manuel Riu i Riu
M. Teresa Ferrer i Mallol

Durant aquest curs s'ha avançat en la preparació del primer volum de l'obra, dedicat als tractats i a les relacions internacionals de Catalunya i després de la Corona d'Aragó durant els segles XI-XII, període que allarguem fins als primers anys del XIII, fins a la mort del rei Pere el

Catòlic a la batalla de Muret, l'any 1213, per tal d'acabar amb el final d'un regnat. El volum comprèn dos toms: el primer inclou la documentació i els estudis sobre les relacions amb Occitània i amb els estats italians i el segon comprèn la documentació i els estudis sobre les relacions amb els estats ibèrics, Anglaterra i els països musulmans.

S'ha treballat, particularment, en la revisió de la documentació que forma part del primer tom i en la redacció dels estudis previs, que tenen la funció d'introduir el lector en la comprensió dels documents i del context en què es produïren.

Els estudis en els quals s'ha treballat són els de les relacions amb Occitània.

El projecte ha experimentat un retard notable perquè la primera intenció havia estat començar el Corpus en el segle XII, que és quan els tractats internacionals prenen una forma més o menys moderna, però l'estudi del cas d'Occitània ens va fer canviar de parer i vàrem fer retrocedir l'inici de l'obra al segle XI. Havíem dit que, pel que fa a aquesta àrea, començaríem amb el tractat de divisió de Provença entre el comte de Barcelona i el de Tolosa, acordat el 1125, i que tractaríem els antecedents del segle XI a la introducció. Malgrat que hi havia el rerefons de l'enfrontament entre la Casa de Barcelona i la Casa de Tolosa, ens semblava que el segle XI era un món de rela-

cions feudals, en el qual no havíem d'entrar. Però són unes relacions feudals molt especials; els reconeixements de vassallatge envers el comte de Barcelona que trobem són en realitat aliances contra Tolosa i prenen aquesta forma perquè som a l'època plena del feudalisme. Aquest canvi d'orientació ens ha obligat a ampliar molt la recerca de fonts documentals i bibliogràfiques.

El Corpus documental conté cent seixanta-nou documents. La major part ja eren coneguts, però en edicions antigues. Els documents d'Occitània eren coneguts per edicions del segle XVIII, amb signatures antiquades, i d'altres d'Itàlia també per edicions antigues. L'única excepció són els documents de Gènova inclosos en el *Liber Iurium*, que ha estat objecte d'una edició crítica recent; però, com que l'edició és a partir d'aquest llibre de privilegis, és una mica diferent de la nostra, que parteix dels pergamins originals, si s'han conservat, amb les variants de les còpies, com pot ésser el *Liber Iurium*. També presentem alguns documents inèdits.

Pere Benito ha continuat la revisió de la documentació preparada pels membres anteriors de l'equip, l'aparell de transcripcions i els registos; hi ha introduït les notes tècniques referents principalment a la datació dels originals, còpies i la seva transmissió, i també hi ha incorporat algun document nou que li ha semblat d'interès. Té la responsabilitat de la

documentació referent a Occitània. Ha consultat, en una estada a Tolosa de Lenguadoc, les biblioteques de l'Institut d'Études Méridionales, de la Universitat de Tolosa I - L'Arsenal i de la Universitat de Tolosa II - Le Mirail, per tal de veure bibliografia antiga que no tenim o acabada de sortir, com tesis doctorals, etc.

Carles Vela s'ha dedicat a la correcció dels documents referents a Itàlia, tant la transcripció com els registos. Ha introduït les notes tècniques referents a datació i transmissió de les còpies.

Pilar Sendra ha ajudat Pere Benito a fer recerques bibliogràfiques sobre la documentació d'Occitània a la biblioteca de la Institució Milà i Fontanals, la Biblioteca de Catalunya, la biblioteca de la Universitat de Barcelona i el fons de reserva de la biblioteca de la Facultat de Dret i de la de Geografia i Història. També ha transcrit alguns documents nous a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Ha anat preparant el material del segon tom del primer volum i ha treballat en la preparació dels índexs de noms de persona i topònims com veurem tot seguit.

La revisió dels documents ha estat molt lenta. Ens hem trobat amb problemes de cronologia perquè al territori de Provença eren usats tant el còmput florentí com el pisà, que poden suposar un any de diferència. En alguns casos ha estat impossible aclarir quin còmput havia estat usat, de manera que hem hagut d'indicar dues dates possibles.

La revisió de les transcripcions també ha suposat moltes hores de feina.

Els índexs de noms de persona i de topònims són fonamentals en una obra d'aquesta mena, ja que permeten la consulta àgil de qui cerca dades concretes sobre persones o llocs. Pilar Sendra ha treballat en aquest índex.

Corpus textual de la Catalunya del Nord

Directora: Eulàlia Duran i Grau

El «Catàleg d'impresos rossellonesos» (CIR) descriu tipobibliogràficament les impressions entre 1500, data de la primera impressió per Joan Rosenbach, i 1840. La confecció d'un corpus de les característiques del CIR respon a la necessitat de recuperació del patrimoni cultural català i s'emmarca en els objectius de recerca de l'Institut d'Estudis Catalans.

El novembre de 2005 va veure la llum l'article «Corpus textual de la Catalunya del Nord: Catàleg d'impresos rossellonesos» (*Sessió de la Secció Històrico-Arqueològica a Perpinyà: 20 d'octubre de 2004*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2005), en què s'explica la finalitat del projecte i l'estat de la recerca fins a la data; M. Comas ha estat l'encarregada de dur a terme una revisió del volum, que apareixerà al proper volum de la revista *Estudis Romànics* (2006).

D'altra banda, Eulàlia Miralles acaba de publicar «La llengua de la impremta a Perpinyà durant la segona meitat del segle XVII (1650-1699)» en el volum col·lectiu *Francesc Fontanella: Una obra, una vida, un temps* (a cura de P. Valsalobre i B. Sansano, Girona, Vitella, 2006).

També hem continuat el buidatge bibliogràfic, i continuem trobant nous títols fins ara desconeguts, com dos exemplars que es guarden a la Biblioteca de Catalunya, la *Manifestación de los motivos que asisten al ilustrísimo señor obispo de Vic...* i la *Relación de lo sucedido hasta el día 23 de junio...*, de 1743. De manera paral·lela, se segueixen duent a terme descripcions tipobibliogràfiques: a banda d'anar incorporant noves troballes al catàleg d'impressos, hem enllestit la catalogació dels impresos del segle XVII en biblioteques al nostre abast i també hem avançat en la dels impresos del XVIII.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

Directors: Anscari Manuel Mundó
i Marcet
Xavier Barral i Altet

Aquest període ha estat dedicat a la recerca i investigació dels conjunts arquitectònics referenciats a continuació i que formaran el cos principal del volum v.

Resta pendent de publicar el darrer volum sobre els vitralls de l'església

de Santa Maria de Cervera, Tortosa i Lleida, però ja s'estan corregint els textos i se'n preveu la publicació imminent. Detalladament aquest volum comprendrà: catedral de la Seu d'Urgell, rosetó; col·legiata de Santa Maria de Cervera, segona fase, presbiteri; parròquia d'Escunhau, Val d'Aran; Museu Episcopal de Vic; col·lecció del Museu de Worcester (Massachusetts, EUA); Palau dels Reis de Mallorca de Perpinyà; capella del Palau Episcopal de Tortosa i Museu de Montserrat.

I la recerca de documentació sobre les vidrieres perdudes dels edificis següents: la catedral de Lleida; la catedral de Vic; l'església de Santa Coloma de Queralt, de Sant Miquel de Molins de Rei, de Sant Quirze de Colera, de Lloret, de Mataró, d'Arenys de Munt; el monestir de Sant Jaume de Barcelona; el Palau del Consell de Cent, Ajuntament de Barcelona, i el Palau de la Generalitat, Barcelona.

De Barcelona a València.

Els orígens del patriciat urbà en el marc de l'expansió catalana del segle XIII (1238-1338)

Director: Enric Guinot i Rodríguez

L'objectiu general de la recerca és estudiar els orígens del patriciat urbà de la ciutat de València en el marc de la colo-

nització feudal del segle XIII i principis del XIV, amb dues vessants d'anàlisi social. Una primera de més breu dedicada a les possibles relacions entre l'oligarquia urbana de la capital catalana i els primers colons pobladors de la ciutat de València, i una segona de més extensa de reconstrucció dels principals llinatges de la burgesia urbana valenciana del primer segle de la seva existència (1238-1338) a partir tant de la seva activitat econòmica com de la política en el nou municipi. El projecte es planteja una recerca en tres períodes històrics: un primer de referit al temps de Jaume I, la generació de la conquesta; un segon del darrer terç del segle XIII, en els regnats de Pere el Gran i Alfons II (1276-1291), i finalment el temps de Jaume II, el canvi de segle (1291-1327). Atenent l'estat de la qüestió del tema i la necessitat d'exhumar pràcticament el 90 % de la documentació per consultar, la metodologia de treball consta també de dues parts successives. Una primera de dedicada a avaluar la participació del patriciat urbà de Barcelona en la conquesta de València i els seus interessos a la nova ciutat, tot a partir dels estudis sobre aquest grup social. I una segona, de llarga durada, que haurà de reunir el cos documental existent sobre la ciutat de València del segle XIII i principis del XIV per a trobar el rastre dels seus primers ciutadans. A més de la redacció i publicació dels corresponents treballs històrics que donen compte dels resultats de la investi-

gació, un dels resultats complementaris però significatius del projecte va ser l'elaboració d'un complet catàleg de la documentació doscentista existent per a la ciutat de València i sobre aquesta, la qual serà posteriorment posada a l'abast de la comunitat científica.

Part de la recerca ha estat dedicada al període temporal intermedi d'anàlisi establert en el projecte, això és, el final del regnat de Jaume I (1270-1276) i el temps de Pere el Gran (1276-1285), acotat necessàriament respecte a les previsions inicials atenent l'augment progressiu de la documentació conservada. Durant aquest període els membres de l'equip han dut a terme dues tasques successives i complementàries.

S'ha prosseguit la lenta tasca de localització de les fonts històriques sobre la ciutat de València per al temps final del regnat de Jaume I, en bona mesura inèdites i/o molt disperses.

De la primera d'elles, l'Arxiu Reial de Barcelona, s'han revisat els registres de cancelleria de Jaume I (anys 1270-1276: registres núm. 17-37) i del regnat de Pere el Gran (núm. 38-52), així com de la lloc-tinència de l'infant Alfons (registres núm. 59-62). També del mateix període cronològic (1270-1286), s'han revisat tant el fons de pergamins com el de cartes reials. De l'Arxiu del Regne de València, la sèrie de pergamins i la de privilegis. De l'Arxiu de la Catedral de València, la sèrie de pergamins, concretament del número 413

al 662, del catàleg d'Olmos i Canalda (un total de cent setanta-dos pergamins útils). De l'Arxiu Municipal de València, la sèrie de pergamins en un nombre de tan sols dotze documents profitosos. I de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, hi ha dues seccions que han aportat una altra sèrie considerable de documents: la secció Montesa, amb els fons d'ordes militars i, en concret, el fons de pergamins particulars, i la secció Clergat, ben profitosa, on es troben els fons de pergami d'una desena de convents i monestirs valencians medievals i dels quals destaquen per la seua acumulació de pergamins particulars el monestir de la Puritat o de Santa Isabel, el monestir de la Saïdia, el del Puig i el de Sant Vicent de la Roqueta. L'interès d'aquests pergamins és que corresponen a les donacions o patrimonis particulars de ciutadans i veïns de València i altres localitats, que donaren o acabaren donant béns immobles a aquestes institucions, per la qual cosa representen quasi l'única font sobre la dinàmica de la propietat urbana i de la terra durant les primeres dècades de la València feudal, ja que no s'han conservat protocols notariais tan antics.

Tal com passava en el període anterior analitzat, la gran majoria d'aquesta documentació no estava catalogada o sols hi havia la sumària referència de les anotacions d'una línia dels fitxers del segle XIX, per la qual cosa s'han revisat en total uns mil tres-cents documents, dels quals finalment han resultat profitosos

per a l'objectiu de la investigació uns cinc-cents quaranta. Aquests han estat regestats amb cura i amb textos d'extensió considerable a fi de poder disposar de manera exhaustiva dels noms de tots els protagonistes, de la seua localització geogràfica i de les raons que portaren a la redacció del document i dels béns materials o accions en les quals participà el personatge.

D'aquesta manera ha estat possible procedir a l'anàlisi i avaluació de les dades reunides amb la finalitat de reunir la nòmina de les dues primeres generacions de ciutadans de València (1240-1286), així com centrar-se en l'avaluació selectiva d'alguns dels llinatges representatius segons les seues diferents funcions polítiques i/o econòmiques.

De re frumentaria: Corpus de documentació municipal relativa al mercat urbà de cereals a la baixa edat mitjana

Director: Antoni Riera i Melis

Els objectius d'aquest projecte de recerca són recollir, editar i analitzar la documentació municipal relativa a l'abastament de gra, al funcionament del mercat frumentari local, a la producció i al consum de pa i a la política annonària del consell municipal a les nou ciutats dels Països Catalans que, durant la baixa edat mitjana, es van mantenir ininterrompu-

dament per damunt dels set-cents cinquanta focs fiscals: Barcelona, Perpinyà, Lleida, Tortosa, Girona, València, Ciutat de Mallorca, Morella i Xàtiva.

Pel que fa a l'estat actual de la recerca, l'equip de recercadors, d'acord amb el cronograma establert inicialment, ha continuat consultant, durant el curs 2005-2006, les fonts documentals conservades en els arxius municipals de Barcelona i de Girona.

Joan Josep Cáceres i Antoni Riera han examinat les sèries corresponents al segon quart del segle xv conservades a l'Arxiu Històric de Barcelona. Han buidat el «Llibre del Consell», volums 21-29; les «Deliberacions del Consell», volums 1-12, i la «Clavaria», volums 46-55. La recerca ha aportat 298 documents inèdits.

Joel Colomer, paral·lelament, ha consultat, a l'Arxiu Municipal de Girona, el *Manual d'acords de la ciutat de Girona*, volums 13-28, que abasten des del 1384 al 1402. N'ha extret tres-cents quatre documents inèdits.

La documentació, en ambdós casos, ha estat transcrita, resumida i anotada. Tot i l'abundància i bon estat de conservació de les fonts, el període del segon quart del segle xv, quan es van produir dues sèries de terratrèmols destructius a Catalunya —la de la Garrotxa i la de Santa Maria de l'Estany—, encara és força mal conegut, des del punt de vista de l'oferta i la demanda de cereals. La documentació recollida palesa que els dèficits

periòdics de la producció interna, provocats per l'accentuació de la crisi demogràfica i agrària a Catalunya, eren compensats per una dependència creixent de les importacions, provinents especialment de Sicília, Provença i Castella.

Pere Benito, becari postdoctoral del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona i membre del nostre equip de recerca, ha examinat els cartularis i les col·leccions de pergamins publicats del segle xii, tot buscant testimonis indirectes de crisis frumentàries en l'època de creixement feudal, quan, segons la historiografia tradicional, l'increment de l'àrea rompada i la subsegüent pujada de la producció de cereals les conjuraren totalment.

Antoni Riera i Melis ha difós la informació inèdita provinent de la recerca documental en les activitats següents:

«Momentos clave de la alimentación humana», lliçó inaugural del curs La cocina: perspectives antropológicas, organitzat per l'Observatori de l'Alimentació de la Universitat de Barcelona, a l'Aula del Gust del saló internacional Alimentaria, Barcelona, Palau de Congressos, 10 de novembre del 2005.

«El valor dels erms. La gestió de les pastures a Catalunya a l'etapa central de l'edat mitjana», lliçó del cicle «Natur i desenvolupament. El medi ambient a l'edat mitjana», XI Curs d'Estiu de la Càtedra d'Estudis Medievals Comtat d'Urgell, Balaguer, 14 de juliol del 2006.

Edició de les obres de Valentí Almirall

Director: Albert Balcells i González

Per editar l'obra completa de Valentí Almirall, Josep Maria Figueres n'ha recopilat gairebé la totalitat dels articles, discursos i assaigs, que s'han transcrit d'acord amb els criteris usuals per als textos prefabricats. El curs vinent, doncs, està previst començar l'edició material dels tres volums que resulten del treball compilatori, de manera que es podrà tenir una visió global i completa dels escrits del forjador del catalanisme polític.

El discurs de fundació de les institucions científiques catalanes de la segona meitat del segle XVIII i començament del XIX

Director: Santiago Riera i Tuèbols

L'objectiu d'aquest projecte és el de publicar els discursos de fundació del període esmentat, que arrenca amb el discurs de fundació de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona, de 1764, i acaba amb els discursos pronunciats a finals del segle XIX. Aquesta tasca de recerca de documents, en alguns casos difícil, implica també la transcripció i l'anàlisi.

Durant aquest curs es van buscar els discursos fundacionals de les institucions científiques catalanes més importants de finals del segle XVIII i comença-

ment del XIX. Quan van ser localitzats, van transcriure's literalment, ja que en alguns casos eren difícilment llegibles, en d'altres el paper de suport estava en mal estat i algun no havia estat mai publicat (com ara el de l'Acadèmia de Medicina). El que es pretenia d'aquesta manera era posar-los a l'abast del públic interessat en una publicació posterior. Els discursos són els següents: «Discurso inaugural Conferencia Physica», llegit per Francesc Subiràs; «Discurso inaugural del Colegio de Cirugía», llegit per Diego Velasco; «Petición de un Colegio Médico-Académico», per Miquel Bernades i el doctor Jaume Bonells, i «Discurso inaugural de la Academia de Medicina Práctica», llegit per Jaume Bonells; «Exposición de la Enseñanza de Medicina Clínica», per Francesc Salvà i Campillo; «Discurso inaugural de la Escuela de Química», per Francesc Carbonell i Bravo; «Discurso inaugural de la Escuela de Comercio», per Bernard Clausoles; «Discurso inaugural de la Cátedra de Física Experimental», per Pere Vieta; «Discurso inaugural de la Cátedra de Botánica», per Joan Francesc Bahí; «Discurso inaugural del Real Colegio de Farmacia», per Josep A. Balcells i Camps; «Discurso inaugural con motivo de adoptarse el método de enseñanza llamado Technografico en la Escuela Gratuita de Mecánica», per Francesc Sanponts; «Discurso inaugural de la Escuela de Arquitectura», per Antoni Celles i Azcona; «Discurso inaugural de las Cátedras

de segunda i tercera enseñanza de la restaurada Universidad de Barcelona», per fra Albert Pujol; «Discurso inaugural de las enseñanzas gratuitas de la RACAB», per Pere Felip Monlau; «Discurso inaugural de los Estudios Jenerales», per Albert Pujol, i «Discurso inaugural de la Escuela Industrial Barcelonesa», per Jaume Llansó.

El Fons Pere Calders. Estudi i edició

Director: Jordi Castellanos Vila

L'objectiu del programa és l'estudi dels documents i originals del Fons Pere Calders de la Universitat Autònoma de Barcelona, la preparació de l'epistolari i dels contes i novel·les inèdits de Pere Calders per a la seva publicació, si és el cas, i l'elaboració d'un banc de dades de l'obra gràfica, periodística i literària de l'escriptor i dels escrits i crítiques sobre la seva obra.

S'ha fet l'ordenació i catalogació del Fons Pere Calders, que ha quedat definitivament dipositat a la Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona. Amb la col·laboració de Mireia Vilà i Sebastià Sansó en qualitat de becaris documentalistes, s'han transcrit molts dels documents de Pere Calders i se n'ha recollit l'obra periodística i creativa dispersa en revistes i diaris, així com nombrosos materials, també de premsa, que feien referència a ell. El resultat del bui-

datge són uns dos mil sis-cents fitxers digitalitzats, que s'han incorporat al Fons.

S'ha creat una pàgina web oberta a consulta pública, dedicada a l'escriptor. Concebuda com a exponent del material i de la documentació de Pere Calders i sobre ell mateix, la pàgina dóna una visió panoràmica de la seva evolució personal i de la seva obra gràfica i literària, i recull uns sis-cents documents.

Durant el curs 2005-2006 s'ha posat l'èmfasi en la preparació de l'edició crítica de l'obra narrativa, especialment de tres novel·les: *La ciutat cansada*, que s'ha encarregat a Joan Melcion; *La marxa cap al mar*, encarregada a Carlos Guzmán Moncada, i *Sense anar tan lluny*, encarregada a Valentí Rossell i Riera. D'altra banda, ha continuat la feina de recollida de materials de premsa de Pere Calders i sobre ell i la seva obra, amb l'objectiu de completar el fons documental. Paral·lelament, ha continuat, amb la col·laboració de la Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), on es troben dipositats, l'escaneig de materials de cara a la construcció del banc de dades d'accés obert a través d'Internet.

Jordi Castellanos i Magda Alemany han redactat els textos i el material que s'ha d'incorporar a la pàgina web de l'escriptor, una pàgina que reunirà més de sis-cents documents i que serà una mena d'exposició virtual permanent sobre l'autor. L'elaboració de la pàgina és

a càrrec de Pixestudio. Han estat també treballant en l'ordenació i catalogació del Fons Pere Calders i en la selecció i anotació de la correspondència entre ell i els seus pares.

El Llibre de faristol de Pau Villalonga

Director: Romà Escalas i Llimona

Els objectius principals d'aquest programa de recerca són la descripció del manuscrit, l'estudi codicològic, la identificació de les obres i, finalment, la preparació de la transcripció i publicació de les obres musicals amb un text crític complementari.

Durant el curs 2005-2006 s'ha transcrit la primera obra a partir de la reconstrucció de l'original, el kirie I de la missa, aplicant-hi la tècnica de capes del Photoshop i la comprovació amb el programa de pautes melòdiques. El desenvolupament dels diferents processos de reconstrucció, transcripció i estudi del manuscrit es registra sempre al diari de recerca.

Les reconstruccions i transcripcions que s'han dut a terme són les següents: Missa. Glòria 1; glòria 2 i christe; kirie II; el credo i estudi codicològic d'Emili Ros; reconstrucció de la segona part del credo; treballs en el credo i repàs del glòria; catàleg d'incipits a partir de les transcripcions de B. Cabré, CD 72, a fitxer del Word Incipita Villalonga.doc.

Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch

Director: Josep Massot i Muntaner

Es tracta d'un programa unipersonal que du a terme el senyor Eusebi Ayensa i que té com a objectiu la recopilació de tota la correspondència amb Grècia, a excepció de la consular que no tingui interès per a la biografia de Rubió. Durant aquest curs s'ha dut a terme la publicació del volum I.

Història de l'Institut d'Estudis Catalans

Director: Albert Balcells i González

Durant aquest curs s'ha acabat la redacció de la part final i s'ha fet la relectura completa de tot el text que serà publicat durant el curs vinent, en ocasió de la celebració del I Centenari de l'IEC.

Llatí i escriptura als Països Catalans

Director: Marc Mayer i Olivé

La finalitat d'aquest programa és l'estudi de les particularitats del llatí en l'àmbit lingüístic català i la introducció de les dades epigràfiques en el programa internacional EAGLE.

Durant el curs 2005-2006 les persones encarregades del processament in-

formàtic han introduït una bona part de les dades en dos programes diferents, tots dos dintre del programa internacional EAGLE.

L'*instrumentum inscriptum* és una base de dades dissenyada sobre File-Maker per la Universitat La Sapienza de Roma i modificada per la Universitat de Trieste, que resulta la més adient per a un objectiu de les característiques del nostre. La resta de l'epigrafia ha començat a ésser introduïda directament en el banc de dades denominat EDH de la Universitat Ruprecht Karl de Heidelberg.

S'ha fet aproximadament un 30 % del treball d'introducció pel que fa a l'epigrafia sobre pedra i és pràcticament complet l'*instrumentum domesticum*, a excepció de les àmfores, per a les quals s'estudia en aquest moment la possibilitat d'establir una passarel·la amb el Centro para el Estudio de la Interdependencia Provincial en la Antigüedad Clásica (CEIPAC) de la Universitat de Barcelona (UB) per tal de no duplicar l'esforç.

L'elaboració de l'estudi lingüístic i lèxic ha avançat de la manera prevista, i de moment es disposa de tot el material de referència necessari i s'han continuat redactant alguns aspectes.

Com a treball paral·lel i dintre d'aquest mateix camp s'ha preparat el lliurament a la impremta dels dos volums de les actes del Congrés Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina celebrat a Barcelona el 2002, publicats en col·laboració entre la

UB, la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i l'IEC. Aquest treball suplementari, però, és de fonamental importància per a fer que el nostre equip sigui reconegut arreu i que es posi en relleu la tasca de recerca de l'IEC en aquest camp.

S'ha publicat també el volum v de *Sylloge epigraphica Barcinonensis*, amb col·laboracions de tot l'equip de recerca del Laboratori d'Investigació i Tractament de Textos i Epigrafia Romans i Antics (LITTERA).

Materials de les coves prehistòriques de Serinyà

Director: Narcís Soler i Masferrer

Durant el curs 2005-2006 s'ha treballat en l'anotació d'un llibre inèdit del banyolí Pere Alsius i Torrent, descobridor de la mandíbula neandertaliana de Banyoles i primer excavador de la Bora Gran d'en Carreres. Ens hem proposat publicar aquest volum, que és una mostra dels coneixements sobre el Paleolític a Catalunya a començament del segle xx. Al mateix temps preparem una biografia de Pere Alsius i Torrent.

També es va continuar l'estudi dels materials lítics i ossis procedents de les excavacions de Lluís Pericot durant els anys 1944 i 1945, materials conservats en el Museu Arqueològic de Catalunya i fins ara inèdits. Aquest estudi es

fa amb vista a la preparació d'una monografia sobre la Bora Gran, el primer jaciment paleolític conegut i excavat a Catalunya, i en el qual l'IEC va tenir un paper destacat en la primera dècada del segle xx. Aquesta monografia hauria de comprendre totes les troballes fetes per diferents excavadors i conservades en diversos museus.

L'estiu del 2006 es van continuar les excavacions a la cova de l'Arbreda i a la cova de Mollet, dos dels jaciments del paratge del Reclau, durant un mes i amb un equip d'unes vint persones.

Malgrat tot, durant aquesta anualitat una bona part dels recursos del projecte es van dedicar a l'obtenció d'una sèrie de datacions absolutes de les ocupacions prehistòriques de la cova del Reclau Viver, un altre dels jaciments importants del paratge del Reclau.

Recerca arqueològica a Guissona

Director: Josep Guitart i Duran

L'objectiu d'aquest programa de recerca és investigar i difondre el jaciment arqueològic de Guissona, corresponent a l'antiga ciutat de *Iesso*. L'IEC col·labora en el programa en el marc del Patronat d'Arqueologia de Guissona, consorci en el qual participen també l'Ajuntament de Guissona, el Consell Comarcal de la Segarra, l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la

Diputació de Lleida i la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest consorci s'encarrega de la gestió del Parc Arqueològic de Guissona i del museu centre d'interpretació del jaciment.

Durant el curs 2005-2006 s'han portat a terme dues campanyes d'excavació al Parc Arqueològic de Guissona, l'una de l'1 de setembre al 15 de novembre de 2005 i l'altra de l'1 de maig al 31 de juliol de 2006. En aquestes campanyes s'ha prosseguit l'excavació en els tres sectors ja iniciats en els cursos anteriors:

— En el sector de la muralla nord de la ciutat s'ha completat la intervenció començada durant la campanya de 2002, que es proposava establir les diverses fases de pavimentació de l'*intervalum* de la muralla, des del moment de fundació de la ciutat fins al darrer moment d'ús.

— En el sector del *cardo minor* número 2 de la ciutat s'ha conclòs l'excavació estratigràfica iniciada en les campanyes anteriors. El conjunt d'aquesta actuació ha estat objecte d'un estudi detallat que Núria Romaní ha presentat com a treball de recerca de doctorat, que serà avaluat pel tribunal corresponent el setembre de 2006. Aquest treball ha permès establir set fases successives en l'evolució del carrer amb nombroses repavimentacions, des de la primera fase, segurament de l'època fundacional de la ciutat al segle i aC, fins a la setena, de mitjan segle ii dC.

— En el sector de les termes públiques de la ciutat romana descobertes en el Parc Arqueològic s'ha prosseguit l'excavació iniciada en la part pròpiament dita de l'edifici termal. En campanyes successives caldrà desenvolupar l'excavació en extensió per tal de delimitar el conjunt d'aquest complex termal.

**Preparació per a l'edició
dels llibres de matrícula de les
insaculacions (llibres de l'ànima)
de la Generalitat de Catalunya
(1493-1714)**

Directora: Eva Serra i Puig

El coneixement de la història del poder a Catalunya en els segles XVI i XVII passa per una doble anàlisi: l'estudi historiogràfic de les institucions amb els seus mecanismes de funcionament i l'estudi dels sectors socials i de les persones concretes que ocuparen els càrrecs d'aquelles institucions. També, però, d'aquelles persones que, per la seva condició estamental i social, estaven insaculades i podrien haver exercit funcions de govern, tot i que no van arribar a exercir-ne per no haver sortit mai extretes, malgrat que tenien una influència política important. En el cas de la història de Catalunya de finals del segle XV a inicis del XVIII, l'establiment de la matrícula d'insaculació en els anys de Ferran II (1493, en el cas de la Diputació del

General o Generalitat, que és el cas del qual el projecte ha fet el seguiment i la transcripció) va donar origen a una matrícula de persones amb drets polítics per a concórrer a l'extracció dels càrrecs triennals de govern (sistema insaculatori o règim dit «de sac i sort») de la Diputació del General (o Generalitat). L'objectiu d'aquest projecte és, mitjançant la transcripció d'aquest personal insaculat fins a l'any 1714, ampliar el coneixement del personal polític d'aquells segles per tal de poder oferir als investigadors una eina de consulta molt útil per a situar tot el cos social català amb capacitat de poder i per a identificar millor les persones de pes, la seva incidència en els moments històrics crítics i les relacions entre societat i institucions polítiques d'aquells segles.

**Repertori de manuscrits catalans
1474-1714**

Directora: Eulàlia Duran i Grau

L'objectiu del programa és elaborar un inventari de manuscrits catalans del Renaixement (1474-1620) i la seva continuació, el Barroc, fins a l'any 1714, a partir de la descripció directa dels manuscrits en els arxius i biblioteques on es conserven i del buidatge de la bibliografia a l'abast. Es fa una atenció particular a les qüestions relacionades amb l'autoria dels manuscrits i la identificació d'o-

bres desconegudes. L'objectiu és oferir un panorama de la diversitat de la producció manuscrita als països de llengua catalana durant l'edat moderna.

Durant l'any acadèmic 2005-2006 s'ha treballat en la preparació de dos volums, corresponents a cadascuna de les dues línies de treball del programa: *Repertori 1474-1620* i *Repertori 1620-1714*.

Pel que fa a la primera línia, *Repertori 1474-1620*, s'ha continuat treballant en el volum iv, que té com a objectiu la descripció dels manuscrits produïts als països de parla catalana de l'antiga Corona d'Aragó durant aquell període, conservats en arxius i biblioteques del Principat, llevat de la ciutat de Barcelona. Inclou capítols sobre fons d'Arenys de Mar (Arxiu Històric Fidel Fita), Cervera (Arxiu Històric Comarcal), Girona (Arxiu Capitular, Arxiu Diocesà, Biblioteca del Seminari Diocesà, Biblioteca Pública), la Seu d'Urgell (Arxiu Diocesà, Biblioteca Capitular), Montserrat (Biblioteca del Monestir), Poblet (Biblioteca del Monestir), Ripoll (Arxiu Històric Comarcal, Biblioteca Lambert Mata), Solsona (Arxiu Diocesà), Tarragona (Biblioteca Pública, Arxiu Històric Arxidiocesà), Tortosa (Arxiu Capitular de la Catedral, Arxiu de la Ciutat, Arxiu Diocesà, Arxiu Enrique Bayerri), Uldecona (Arxiu Parroquial de Sant Lluç) i Vic (Biblioteca i Museu Episcopals), i un apèndix sobre un fons recentment traslladat a Barcelona, l'Arxiu Històric de la Companyia de Jesús de Ca-

talunya. Per a les descripcions dels manuscrits s'ha comptat amb el següent equip de col·laboradors: Mar Batlle, Carme Camps, Eulàlia Miralles, Enric Querol, Joan Requesens i Glòria Sabaté, coordinats per Maria Toldrà, col·laboradora de l'Institut d'Estudis Catalans.

Pel que fa a la segona línia, *Repertori 1620-1714*, s'ha lliurat al Servei de Publicacions de l'Institut el volum i, dedicat a la descripció dels manuscrits d'aquell període conservats a la Biblioteca de Catalunya. El llibre ha estat elaborat per Maria Toldrà i ha comptat amb la col·laboració d'Anna Gudayol, cap de la Secció de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya.

Forma Orbis Romani (FOR) - Forma Conventus Tarraconensis

Director: Josep Guitart i Duran

El programa Forma Orbis Romani (FOR) és un programa promogut per la Unió Acadèmica Internacional, complementari d'un altre programa de recerca, Tabula Imperii Romani (TIR), d'aquesta mateixa institució.

La TIR consisteix en la preparació d'un mapa de l'Imperi romà a partir de cinquanta-sis fulls a escala 1:1.000.000, a partir dels mapes internacionals del món a la mateixa escala. L'IEC ha publicat ja el full corresponent a Catalunya i Balears.

La FOR és un programa concebut per a desenvolupar la mateixa línia de topografia antiga, portant la cartografia i l'anàlisi al marc regional mitjançant mapes de detall (generalment a escala 1:25.000 o 1:50.000) que permeten una localització precisa de les dades.

El programa FOR a Catalunya i una part del País Valencià es concreta en la Forma Conventus Tarraconensis, que ha de comportar la publicació de diversos volums, cadascun dels quals cobreix una àrea amb coherència historicotopogràfica.

Els objectius generals en una primera etapa del projecte inclouen l'elaboració dels volums corresponents als territoris de les principals ciutats romanes de Catalunya. Pel que fa al territori de l'antiga *Tarraco*, la seva considerable extensió ha aconsellat dividir-lo en tres volums: *Tarraco I*, *Cossetània oriental*, corresponent a l'actual Baix Penedès; *Tarraco II*, corresponent bàsicament al Baix Camp i la part del Tarragonès a la dreta

del riu Francolí, i *Tarraco III*, corresponent a l'Alt Camp i la resta del Tarragonès.

El conveni firmat a mitjan 2005 per l'IEC amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i l'empresa d'autopistes ACESA va posar en marxa un projecte ambiciós finançat per aquesta empresa: *Estudi del paisatge arqueològic antic de l'Ager Tarraconensis (a la dreta del riu Francolí)*, l'execució científica del qual serà portada a terme conjuntament per l'IEC i l'ICAC. Un dels resultats esperats d'aquest projecte ha de ser el volum *Tarraco II* de la FOR. L'equip del projecte ha hagut d'esmerçar en aquesta tasca una bona part de la seva dedicació durant aquest curs per tal d'iniciar per a la FOR la prospecció intensiva i l'estudi individual dels jaciments i la redacció de les fitxes. Properament caldrà passar al registre i processament informàtic de les dades, que seran utilitzades també per als altres objectius d'aquell projecte.

Anàlisi preliminar de les propietats immunomoduladores dels fitosterols

Director: Francesc Gonzàlez i Sastre

Durant aquest període i a fi de demostrar l'efecte de la introducció de fitosterols en l'alimentació, s'han realitzat experiments per a avaluar les variacions de les concentracions de citocines en limfòcits en situacions d'inflamació provocada en animals alimentats amb fitosterols. S'han usat ratolins no modificats C57BL/6J i ratolins modificats Apo E^{-/-}. El procés inflamatori s'obtingué per injecció subcutània d'oli de trementina. Els limfòcits de melsa cultivats mostraren un increment de citocines IL-2 i IFN-gamma en els animals alimentats amb fitosterols. Per contra, no es detectaren canvis en les citocines IL-4 i IL-10. Tampoc no es detectaren en el plasma disminucions de la concentració de colesterol. Aquestes troballes, que suggereixen una modulació de la resposta immunitària (tipus *T-helper*) *in vivo*, s'observen tant en els ratolins Apo E^{-/-} com en els ratolins no modificats, i succeeixen, independentment de l'efecte hipocolesterolèmic dels fitosterols. Els resultats d'aquest estudi preliminar seran publicats per *Life Sciences*.

Bibliografia. Banc de dades sobre biodiversitat a Catalunya

Director: Xavier Llimona i Pagès

Aquesta base de dades pretén facilitar la localització de tota mena de fonts bibliogràfiques (articles, capítols de llibre, llibres, etc.) que continguin dades d'interès per a conèixer la biodiversitat en l'àmbit de Catalunya, amb una ampliació progressiva al conjunt dels Països Catalans. El seu principal objectiu és facilitar el coneixement de treballs, tant si són importants com si són modestos, no recollits a les grans bases de dades de referència ISI i BIOSIS. Es tracta de fer possible una localització àgil dels treballs, amb cerques simples o complexes, per autors, revistes i paraules clau, que permeti descobrir fins i tot treballs publicats en revistes, llibres, etc., de difusió limitada, evitar que passin inadvertits i fer possible que les dades de valor que contenen puguin ésser tingudes en compte.

A partir de la llista de fonts inicialment preparada per Joan Maluquer, es va sol·licitar a la Biblioteca de Catalunya fotocòpies de la pàgina inicial de cada article. En principi, es van prendre com a dates del buidatge els anys de 1996 a 2002. Més endavant, s'han anat afegint fonts obtingudes a partir de la Biblioteca de la Facultat de Biologia (Universitat de

Barcelona, UB) i s'ha anat ampliant l'abast cronològic dels treballs considerats.

Només se seleccionaven els articles amb dades sobre biodiversitat dels Països Catalans, si bé, ara per ara, la majoria de les dades fan referència a Catalunya. Un biòleg s'ocupava de revisar les paraules clau proposades pels autors de cada article, afegint-n'hi altres de complementàries, i especialment d'àmbit més general (p. ex., zoologia, botànica, micologia, entomologia, ficologia, etc.).

El nombre de registres entrats a la base de dades és actualment de 2.386 registres. En relació amb les paraules clau, s'ha preparat un tesaurus, amb la voluntat de fer possible l'equivalència de les d'un mateix significat en diferents idiomes.

Bateria de tests verbals

Director: Lluís Garcia i Sevilla

Els tests o proves psicotècnics en la nostra llengua són més aviat testimonials. Aquesta situació comporta el descrèdit de les mesures psicològiques, perquè en aquest mesuratge la llengua i la cultura de l'examinand són factors determinants. I les mesures psicològiques són fonamentals en molts àmbits d'una societat complexa i moderna. Aquesta mancança tècnica i cultural de la nostra societat esdevé màxima quan la llengua ja no és un simple vehicle, com en la mesura del raonament

numèric, o quan la llengua és més que un factor cultural de primer ordre, com en l'avaluació de la personalitat, sinó que és el suport físic del pensament racional, com en la mesura del raonament verbal.

D'ací neix el projecte de confecció d'un conjunt, d'una bateria de tests verbals, d'un projecte que no és una simple tasca reparadora i de suplència, sinó que també té característiques normatives i normalitzadores.

S'han creat cent quaranta-cinc ítems de cinc alternatives de vocabulari, així com cent cinquanta-un ítems de cinc alternatives de correlats verbals. S'ha fet l'anàlisi racional dels dos-cents noranta-sis ítems anteriors i la classificació per nivell de dificultat (A, B, C, D). S'han creat també vint-i-vuit ítems de vocabulari i trenta-tres de correlats verbals de nivell superior (C, D).

S'ha fet la selecció i ordenació, per nivell de dificultat progressiva, de la versió experimental 1 dels tests: cent seixanta-vuit ítems de vocabulari (tres d'exemple) i cent trenta-vuit ítems de correlats verbals (tres d'exemple).

S'han redactat les instruccions d'administració, amb temps *ad libitum*, de la versió experimental 1 dels tests.

Aquest projecte es va presentar el 21 d'abril de 2006 en una de les reunions de la Secció Filològica de presentació de projectes de recerca per tal de detectar errors i incoherències. Nou membres de la Secció Filològica feren aquesta tasca.

El 9 de maig es va presentar en una de les reunions conjuntes de les seccions de Ciències Biològiques i de Ciències i Tecnologia. Sis membres d'aquestes seccions respongueren, estimulats a fer-ho críticament, la versió experimental 1 dels tests.

Es va procedir a l'administració, voluntària i anònima, de la versió experimental 1 al personal de l'Institut, després d'una àmplia campanya de demanda de col·laboració. Dotze persones respongueren el test de vocabulari i el de correlats verbals.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició de l'IEC (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació nutricional de la societat.

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Animals endèmics de Catalunya.

Projecte de catalogació i increment de visibilitat

Director: Xavier Bellés i Ros

El projecte pretén establir un catàleg de les espècies animals endèmiques de Catalunya i facilitar a la comunitat internacional seqüències d'interès filogenètic d'aquestes espècies.

Pel que fa al catàleg, en el període de 2005-2006, s'ha completat la informació dels grups següents: *Coleoptera Anobüdae* (1 espècie), *Coleoptera Byrrhidae* (3 espècies), *Coleoptera Cantharidae* (1 espècie), *Coleoptera Carabidae* (72 espècies), *Coleoptera Cerambycidae* (4 espècies), *Coleoptera Chrysomelidae* (20 espècies), *Coleoptera Colydiidae* (2 espècies), *Coleoptera Cryptophagidae* (2 espècies), *Coleoptera Curculionidae* (17 espècies), *Coleoptera Dryopidae* (1 espècie), *Coleoptera Dytiscidae* (1 espècie), *Coleoptera Histeridae* (2 espècies), *Coleoptera Hydraenidae* (6 espècies), *Coleoptera Lathridiidae* (1 espècie), *Coleoptera Leptodiridae* (71 espècies), *Coleoptera Meloidae* (2 espècies), *Coleoptera Melyridae* (4 espècies), *Coleoptera Tenebrionidae* (3 espècies) i *Coleoptera Scarabaeidae* (4 espècies).

Quant a seqüències de DNA, s'han amplificat i s'han seqüenciat els gens 16S de diverses espècies endèmiques de *Coleoptera Leptodiridae*, la major part cavernícoles i microendèmiques. Aquestes seqüències podran ser utilitzades per a fer estudis filogenètics d'aquesta família que es troben actualment en curs i a càrrec de diversos especialistes.

Flora i cartografia de les plantes i la vegetació

Aquest programa inclou quatre subprojectes de recerca que tenen com a finalitat comuna l'estudi de la diversitat biològica per ella mateixa i en relació amb el territori, i que fan servir, en part, mètodes d'estudi semblants. D'altra banda, tot i que cadascun actua independentment, s'estableixen entre ells interrelacions de concepte i de metodologia i, de vegades, transvasaments de dades i d'investigadors.

- a) Flora i cartografia de briòfits
- b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans
- c) Cartografia de la vegetació de Catalunya
- d) Biodiversitat micològica de Catalunya

a) Flora i cartografia de briòfits

Directora: Creu Casas i Sicart

Durant aquest curs es va continuar treballant en el primer volum de l'obra *Flora dels briòfits de la península Ibèrica i les Illes Balears*, que consta de dos volums, així com en la *Flora dels briòfits dels Països Catalans*, obra de la qual la primera és una extensió. El mes de juliol del 2006 van quedar enllestides les feines de redacció i preparació (descripcions morfològiques, il·lustracions, claus de determinació) i es va finalitzar la traducció del text a l'anglès (llengua en la qual tam-

bé es publicarà, atès el públic a qui va dirigida), de manera que es va poder iniciar el procés de revisió i edició.

b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans (ORCA)

Director: Xavier Font i Castell

Aquest projecte recull els estudis i els plantejaments del grup de treball ORCA (Organització per a la Cartografia de les Plantes Vasculares als Països Catalans), creat l'any 1982 dins la Secció de Ciències. Té com a finalitat estudiar i representar amb exactitud la distribució geogràfica de les plantes vasculares dels Països Catalans i publicar els resultats dins de les sèries «Atlas Corològic» i «Catàlegs Florístics Locals» i també mitjançant la xarxa Internet. Abraça tres línies d'actuació complementàries: un banc de dades, un atlas corològic i una sèrie de catàlegs florístics locals.

Estat actual del programa i realitzacions

1. Banc de dades de la flora dels Països Catalans (BDORCA)

Durant aquest curs s'ha prosseguit la incorporació de noves dades.

També es va desenvolupar un nou programari, en llenguatge Java, denominat Fagus. És d'accés lliure i es pot descarregar des de la pàgina web, la qual ha estat dissenyada de nou i té l'adreça <http://biodiver.bio.ub.es/vegana>.

Quant a l'*Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*, es va continuar la feina de sollicitud de dades, informatització, revisió i edició.

El ritme de publicació dels «Catàlegs Florístics Locals» va d'acord amb la presentació (voluntària) d'originals per part dels col·laboradors, i en els darrers anys, coberta una bona part dels espais geogràfics (quadrats UTM de 10 quilòmetres de costat) més significatius i interessants, s'ha, lògicament, alentit. L'any 2005 es va editar el volum 16 de la sèrie.

Publicació

GESTI, J.; VILAR, L.; WATT, S. (2005). *Plantes vasculares del quadrat UTM 31TEG07. Castelló d'Empúries*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (ORCA: Catàlegs Florístics Locals; 16)

c) Cartografia de la vegetació de Catalunya

Director: Josep Vigo i Bonada

L'objectiu d'aquest subprograma és, globalment, l'aixecament de mapes de vegetació i la publicació dels documents resultants. Un cop editat, com a document especial, el mapa de vegetació potencial de tot Catalunya a escala 1:250.000, s'ha continuat la sèrie de mapes a escala 1:50.000, i més en concret la primera etapa, corresponent als Pirineus catalans. L'equip que du a terme aquest subprojecte s'en carrega no solament de l'establiment de

críteris d'actuació i de les feines d'aixecament cartogràfic i digitalització dels documents, sinó també de l'elaboració de les maquetes dels mapes, de manera que aquestes queden a punt per a ser editades. Cada document cartogràfic és acompanyat d'una memòria específica.

Durant el curs 2005-2006 es va acabar la delineació del full 253 (Organyà), que a continuació va ser digitalitzat, amb la qual cosa les feines d'aixecament cartogràfic de l'àrea pirinenca van quedar completades.

Es van finalitzar i maquetar els mapes 218 (Molló) i 256 (Ripoll), els quals van ser publicats, com altres vegades s'ha fet, en forma d'un document únic, acompanyats de la memòria corresponent.

Publicació

CARRERAS, J.; VIGO, J. (2005). *Mapa de vegetació de Catalunya 1:50.000. Molló 218 (37-10), Ripoll 256 (37-11)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Universitat de Barcelona, Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació. [Memòria]

d) Biodiversitat micològica de Catalunya

Director: Xavier Llimona i Pagès

Des del seu inici fins a l'actualitat, aquest subprograma ha continuat estimulant i coordinant una part majoritària de la recerca de camp sobre els fongs de Cata-

lunya. Hi han intervingut investigadors integrats en les nostres universitats i altres d'independents, que compten amb una gran experiència de camp i un ampli coneixement de la bibliografia. L'objectiu comú ha estat aprofundir en l'estudi de camp de la flora micològica de Catalunya, la recerca de laboratori, especialment dels caràcters microscòpics, i la publicació de les dades i posar-les a l'abast de la base FUNGACAT, de la Conselleria de Medi Ambient, la informació de la qual ha estat incrementada fins a comprendre en aquest moment 66.605 citacions, extretes de 495 fonts bibliogràfiques, que en total corresponen a 5.181 tàxons de fongs, una xifra que es va apropant a la de plantes vasculars. Entre els objectius figura també la publicació de la iconografia (dibuixos i fotografies en color) original referent a espècies fúngiques catalanes i l'increment del nombre de col·leccions identificades conservades en els herbaris públics o privats, però accessibles per a altres investigadors. L'adquisició de les monografies que es van publicant es complementa gràcies a l'intercanvi entre nombroses revistes micològiques i la *Revista Catalana de Micologia*, publicada per la Societat Catalana de Micologia. Publica treballs originals revisats per diversos especialistes, entre els quals hi ha el director del programa.

Les tasques de prospecció estan limitades per les condicions meteorològiques de cada any, que són molt variables.

Aquest factor, més aleatori com més anys passen, és compensat mitjançant una àgil optimització de les àrees que cal prospectar, un intens treball de camp i una ordenació a fons de l'herbari 1994-2006, que subministra material per a estudiar fora de temporada. Mercès a aquesta estratègia, el subprograma ha seguit un curs bastant regular, amb un flux d'informació innovadora i de publicacions prou continu i satisfactori. Alguns objectius s'han considerat prioritaris: fongs corticioides, gasteromicets, basidiomicets gelatinosos i mixomicets, ja que llur identificació era necessària per tal de completar molts dels inventaris fets amb la intenció de descriure el component fúngic de diverses comunitats (estepars, pinedes de pi blanc, brolles calcícoles).

El nucli de les aportacions fetes és producte d'un esforç per a inventariar el component fúngic de diversos hàbitats i àrees poc estudiats de Catalunya i alguns del nord del País Valencià. Malgrat algunes temporades francament poc favorables, s'ha aconseguit prospectar diverses àrees de la Catalunya occidental i meridional, del Parc Natural del Cap de Creus i Serra de Verdera i dels Pirineus, especialment del Ripollès al Pallars i la Val d'Aran.

Pel que fa al component fúngic d'hàbitats ben definits, hem continuat la nostra monografia sobre el component fúngic dels estepars (predominantment de *Cistus monspeliensis*, però també de *C. al-*

bidus i *C. laurifolius*). La comparació amb comunitats semblants de les serres d'Espadà i del desert de les Palmes, a Castelló, ha facilitat la comprensió de la variabilitat de la comunitat en una àrea molt més gran de la considerada inicialment. L'estudi del material d'herbari procedent dels estepars (vint-i-quatre espècies de fongs corticioides, set espècies de mixomicets, quaranta-set de gasteromicets i unes poques de dacrimicetals) ha permès completar les claus d'identificació dels fongs cistícoles, una eina original que formarà part de la monografia que estem preparant.

Entre els estudis dedicats a gèneres, destaquen els que tracten d'*Entoloma*, *Mycena*, *Hemimycena*, *Cantharellus*, *Craterellus*, *Gomphidium*, *Cortinarius*, *Tubaria*, *Gymnopus*, *Lepiota* i *Lyophyllum*. Molts dels treballs publicats porten una rica informació no solament taxonòmica sinó corològica, ecològica i iconogràfica. En el capítol d'iconografia, destaca la sèrie «Bolets de Catalunya», que en el període considerat ha publicat fotografies i descripcions de cent espècies i ha arribat així a la número 1.250 de la col·lecció.

En el camp dels micromicets, hem de destacar la monografia que s'està elaborant sobre el gènere *Periconia*. Però, sens dubte, la realització més important del nostre subprograma ha estat la publicació de l'extensa monografia de Dolores Sierra sobre els ascomicets bituïnics de Catalunya, una obra de gairebé

quatre-centes pàgines, amb dos-cents seixanta-vuit tàxons, producte de l'estudi de dues mil noranta recolleccions, totes conservades a l'herbari BCN del Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona (UB). Aquesta obra conté descripcions, dibuixos i fotografies de moltes de les espècies i un estudi de gran interès de l'ecologia de cada una, especialment del substrat sobre el qual ha estat trobada, exclusivament basat en dades procedents de les recolleccions estudiades per l'autora.

Galeria de científics catalans

Directora: Mercè Durfort i Coll

La galeria de científics catalans en xarxa ha estat actualitzada enguany amb noves fitxes corresponents a científics de renom que malauradament han traspassat en els darrers mesos i amb informació d'altres personatges destacats del passat. Els canvis més importants han correspost a una actualització completa de la plataforma web que allotja el catàleg.

La pàgina web *Galeria de científics catalans*, que penja del portal de l'Institut d'Estudis Catalans, és un catàleg de científics catalans il·lustres de la nostra història que comprèn fotografies i biografies. La nova plataforma web s'ha completat amb una versió íntegra dels continguts en català, castellà i anglès i amb un sistema

de visualització i descàrrega d'imatges optimitzat per als objectius del web.

Les plantes llenyoses dels boscos de Catalunya: diversitat i caracterització ecològica

Director: Jaume Terradas i Serra

Durant el curs 2005-2006 s'han dut a terme les activitats següents:

— Realització de l'estudi de la riquesa d'espècies llenyoses dels boscos de Catalunya. Aquest és un objectiu genèric, que es desenvolupa en els següents objectius concrets:

— Realització d'una aplicació per al web del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) per tal d'estimar la riquesa màxima que es podria obtenir en els diferents tipus de bosc de Catalunya.

— Continuació i ampliació d'una caracterització estadística de l'ecologia de setanta-quatre espècies llenyoses dels boscos de Catalunya per tal de realitzar l'atles d'espècies llenyoses dels boscos de Catalunya. L'atles està acabat i ja en procés d'edició. Manca realitzar un cert nombre de dibuixos de les plantes, treball que es fa des de l'editorial. El finançament de la publicació serà a càrrec de la Fundació Territori i Paisatge (FTP). L'editorial serà Lynx. Com a patrocinadors conjunts de l'obra apareixeran l'IEC i la FTP.

— Realització de treballs científics per a revistes i congressos sobre el tema de la biodiversitat d'espècies llenyoses en els boscos catalans. Destaquen tres articles en revistes incloses en el Science Citation Index (SCI), entre ells un a *Ecology* i un a *Oecologia*, dues de les revistes més importants de l'especialitat.

Llibre vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya

Direcció: Llorenç Sáez i Goñalons

L'objectiu bàsic durant els cursos 2005-2007 és la realització d'un document de caràcter científic amb informació sobre l'estat de conservació de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya (territoris administrats per la Generalitat de Catalunya). Per a cada una de les plantes que han de ser incloses en el document, es realitza una fitxa detallada on s'aporten dades sobre nomenclatura, característiques morfològiques, nombre cromosòmic, fenologia, distribució, hàbitat, estat de conservació, categoria IUCN i bibliografia.

L'apartat d'estat de conservació és el més important del document, ja que aporta la informació més important per tal de poder caracteritzar l'estat de conservació de cada espècie. Inclou cinc sub-

apartats, que són sobre: població (dades relatives al nombre d'efectius —reproductius o no reproductius— de l'espècie; eventualment es donen dades sobre l'àrea d'ocupació de les poblacions o de la problemàtica relativa a la realització de censos fiables, etc.), factors de risc (s'indiquen les principals amenaces o pertorbacions que poden afectar les poblacions de la planta objecte de l'estudi; els factors de risc s'agrupen en tres tipus principals: antròpics, biòtics i accidents potencials), mesures de conservació (es comenten les principals mesures de conservació existents sobre l'espècie o sobre el seu hàbitat, o bé es proposen actuacions per tal que siguin realitzades), categoria IUCN (s'indica a quina categoria de les llistes vermelles de la IUCN [2001] es pot incloure l'espècie, explicitant els criteris que justifiquen una determinada descripció) i protecció legal (s'indica quina protecció legal existeix sobre les poblacions de l'espècie, en l'àmbit global, europeu, estatal, català o local [espais de la xarxa del Pla d'Espais d'Interès Natural, PEIN]).

Aquesta informació en format de text de les fitxes és complementada amb imatges (fotografia o dibuix científic) i amb un mapa de distribució de les loca-

litats de la planta al territori (en quadrats UTM de deu quilòmetres quadrats).

Reconstrucció del poblament humà a Catalunya: anàlisi i genètica

Director: Jaume Bertranpetit
i Busquets

Com s'havia previst, durant aquest curs s'han finalitzat les anàlisis de diverses poblacions prehistòriques de Catalunya, corresponents a dos períodes diferents i que han donat lloc a dues publicacions en revistes científiques d'impacte:

- SAMPIETRO, M. L.; CARAMELLI, D.; LAO, O.; CALAFELL, F.; COMAS, D.; LARI, M.; AGUSTÍ, B.; BERTRANPETIT, J.; LALUEZA-FOX, C. (2005). «The Genetics of the Pre-Roman Iberian Peninsula: A mtDNA Study of Ancient Iberians». *Annals of Human Genetics*, vol. 69, p. 535-548.
- SAMPIETRO, M. L.; GILBERT, M. T.; LAO, O.; CARAMELLI, D.; LARI, M.; BERTRANPETIT, J.; LALUEZA-FOX, C. (2006). «Tracking down Human Contamination in Ancient Human Teeth». *Molecular Biology and Evolution*, vol. 23 (9), p. 1801-1807. [PMID: 16809622].

Biblioteca Matemàtica Digital

Director: Carles Casacuberta i Vergés

Aquest projecte, dut a terme per la Societat Catalana de Matemàtiques (SCM) des de 2003, sota la coordinació del doctor Jaume Amorós, de la Universitat Politècnica de Catalunya, és part d'una iniciativa internacional anomenada World Digital Mathematics Library (WDML) que es va configurar l'any 2002, principalment als Estats Units i a Europa, i que és coordinada per la Unió Matemàtica Internacional des de 2003. Els objectius d'aquesta iniciativa són els següents:

- Digitalitzar tota la bibliografia matemàtica del món.
- Disposar de mecanismes per a extreure'n informació de manera manual o automàtica.
- Conservar-la per a la posteritat.
- Posar-la a la xarxa web per a la seva consulta universal i gratuïta.

La Unió Matemàtica Internacional promou projectes de digitalització a escala més petita i treballa per a la compatibilitat i l'accessibilitat dels seus fruits. La Societat Catalana de Matemàtiques s'ha fet responsable del tractament de la bibliografia matemàtica catalana per tal d'inserir-la en aquesta biblioteca matemàtica mundial, amb la col·laboració del

Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) i de les universitats catalanes. L'any 2005 es va obtenir un ajut de 33.000 € del Ministeri d'Educació i Ciència a través d'una acció complementària conjunta de la SCM amb la Real Sociedad Matemática Española (RSME) i el Centro de Información y Documentación Científica (CINDOC) del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).

La Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC ha contribuït a aquest projecte i l'ha acceptat com a projecte propi els anys 2004 i 2005. Amb aquests fons, la SCM ha digitalitzat tots els exemplars del *Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*, des de l'any 1978 fins a l'actualitat. Es poden consultar des de principis de 2006 al portal *Revistes catalanes d'accés obert* (RACO) del CBUC i també al web de la SCM. La digitalització de les altres revistes matemàtiques d'investigació de Catalunya s'està fent durant els anys 2005 i 2006. Hi participen les revistes *Collectanea Mathematica* (Universitat de Barcelona, UB), *Publicacions Matemàtiques* (Universitat Autònoma de Barcelona, UAB), *Mathware and Soft Computing* (Universitat Politècnica de Catalunya, UPC) i *Statistics and Operations Research Transactions* (Idescat).

Diccionari de Ciència i Tecnologia (DiCiT)

Director: Salvador Alegret i Sanromà

Estat actual del programa i realitzacions

Durant aquest curs, s'ha pensat en els requeriments de la Plataforma terminològica de ciència i tecnologia (PCT), en el marc lingüístic, informàtic i funcional.

L'equip de treball del programa va realitzar un primer disseny conceptual de la plataforma que abraçava els aspectes següents: els perfils i necessitats dels usuaris, l'estructura del lloc web de la PCT, els tipus de cerques, les interfícies (de consulta i de redacció d'articles) de la PCT i les funcionalitats dels perfils dels usuaris.

Paral·lelament a la realització d'aquest disseny conceptual, es va començar a treballar en un document de requeriments informàtics de la PCT que abraçava els aspectes següents: el lloc web, l'estructura de la base de dades, el tipus de cerques i la importació i l'exportació de dades.

Les tasques culminaren amb la presentació d'aquests primers treballs al Consell Supervisor del programa el desembre de 2005.

Matemàtiques a l'abast: de l'alemany al català

Directora: Pilar Bayer i Isant

L'objectiu d'aquest projecte és portar a terme la traducció al català d'una mostra

d'articles matemàtics que, escrits en llengua alemanya amb anterioritat a la Segona Guerra Mundial, han esdevingut bàsics per al desenvolupament de temes actuals de la matemàtica.

Bona part de la producció de la recerca matemàtica desenvolupada per l'escola alemanya abans de la Segona Guerra Mundial és difícilment abastable atesa la seva manca de difusió i de traduccions a altres llengües. Això no obstant, no hi ha dubte que el seu contingut ha tingut un pes remarcable, no sempre reconegut manifestament, en el desenvolupament de la matemàtica del segle xx. En aquest projecte s'ha procedit a la selecció, l'estudi tècnic i la traducció de deu articles d'autors d'aquella escola. En un programa futur es portarà a terme un estudi detallat de la influència que han tingut aquests textos en produccions posteriors i se'n redactaran comentaris.

Concretament, els articles traduïts han estat:

RIEMANN, B. «Sobre la quantitat de nombres primers per sota d'una quantitat donada». *Monatsberichte der Berliner Akademie* (novembre 1859), p. 145-153.

KRONECKER, L. «Sobre la resolució de l'equació de Pell mitjançant funcions el·líptiques». *Monatsberichte der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* (1863), p. 44-50.

THOMAE, J. «Contribució a la determinació de $\theta(0, \dots, 0)$ per mitjà dels

mòduls de classes de funcions algebraiques». *J. reine u. angew. Math.*, 71 (1870), p. 201-222.

DEDEKIND, R. «Escrit al Sr. *Borchardt* sobre la teoria de les funcions modulars el·líptiques». *J. reine u. angew. Math.*, 83 (1877), p. 265-292.

FUCHS, L. «Sobre una classe de funcions de diverses variables que s'originen per inversió d'integrals de solucions d'equacions diferencials lineals de coeficients racionals». *J. reine u. angew. Math.*, 89 (1880), p. 151-169.

Millora del disseny de la tenora

Direcció: Joaquim Agulló i Batlle

En aquesta primera etapa, es començà amb un debat sobre el plantejament de les característiques del nou disseny de la tenora i es desenvoluparen les dues grans eines de treball: el model matemàtic juntament amb el programari de redisseny i el mesurador d'impedància acústica per a dur a terme les mesures experimentals més objectives.

Pel que fa al plantejament del nou disseny, es partí de les conclusions a què arribà el 2000 —any del 150è aniversari de l'instrument— la Comissió per a la Millora de la Tenora. El debat entre intèrprets, constructors i acústics va conduir a les directrius que han regit el programa de recerca.

Encara que el grup d'acústica musical de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) —al qual pertanyen Joaquim Agulló i Ana Barjau— havia desenvolupat el disseny amb base científica de la tenora en la dècada dels vuitanta, les possibilitats dels ordinadors actuals, tant per al càlcul com per a l'experimentació, van fer aconsellable desenvolupar de nou el programari de disseny i el banc d'experimentació per a mesurar la impedància. En ambdós àmbits s'aconsegüí una resolució de 0,1 hertz.

El programa de disseny està basat en el model acústic freqüencial de la columna d'aire de l'instrument. Calcula la impedància acústica de la tenora a la secció d'entrada del tudell —on es fixa la doble canya— en les seves diverses digitacions i determina les freqüències de ressonància, les quals verifiquen la doble condició d'incidir en l'afinació, estabilitat i timbre de l'instrument i de ser determinables amb una gran precisió. Aquest programa fou desenvolupat per Jordi Campos sota la direcció d'Ana Barjau.

La mesura experimental més útil per la seva objectivitat —aliena als instrumentistes i a les canyes— és la de la impedància acústica a l'entrada de l'instrument —extrem del tudell on es fixa la doble canya—, a partir de la qual es determinen les freqüències de ressonància de la columna d'aire. Aquestes freqüències són properes a les de l'afinació de les notes i, encara que no hi coincideixin exactament, la discrepància entre les unes

i les altres és coneguda i tenen el gran avantatge de poder-se amidar amb molta precisió. El banc experimental de mesura de la impedància acústica d'entrada fou projectat per Sergi Soler, del Laboratori d'Acústica de La Salle, i construït en el Taller Mecànic de la UPC.

Es procedí a la instal·lació i calibratge, al Laboratori d'Acústica de La Salle, del banc de mesura de la impedància acústica. I es desenvolupà el programa informàtic per a automatitzar les mesures —en cada tenora cal determinar les freqüències de ressonància en el marge freqüencial de 100 hertz a 1.500 hertz per a cadascuna de les digitacions. A més, la mesura de la impedància permet trobar per càlcul altres funcions rellevants en el funcionament de la tenora, com és la resposta impulsional. El banc de mesura, una vegada calibrat, ha permès mesurar els components real i imaginari de la impedància amb la resolució de 0,1 hertz (a la dècada dels vuitanta només es procedia a la mesura de l'amplitud, i la resolució era de 0,5 hertz).

Una vegada operatiu el mesurador d'impedància acústica, aquesta es va mesurar en dos instruments de referència: la tenora de Jordi Campos, construïda per Pau Orriols, i el prototip 2, dissenyat per Ana Barjau en la dècada dels vuitanta i del qual es coneixien les mesures geomètriques amb una gran precisió.

A partir de les mesures sobre els instruments de referència es projectà el

prototip 0, previst com a eina de validació i ajustatge de diversos paràmetres del model acústic emprat. El perfil interior dels cossos de fusta era de conicitat única i com a pavelló es trià un perfil derivat de l'emprat en les tenores tradicionals, per bé que definit matemàticament per mitjà d'un primer tram cònic seguit d'un tram amb perfil definit per un polinomi de tercer grau. Aquesta opció, amb tram inicial cònic, permetia obtenir amb un mateix mandrí el pavelló d'aquest prototip i el previst per al prototip 1. El mandrí fou construït en el Taller Mecànic de la UPC.

El prototip 0 fou construït per Pau Orriols —sense claus, atès que no es pretenia que fos un instrument operatiu— i assajat, per mitjà de la mesura de la impedància acústica per a les diferents digitacions, al Laboratori d'Acústica de La Salle per Sergi Soler. També fou assajat per mitjà del so real. Aquests darrers assaigs van ser fets per Jaume Vilà i per Jordi Campos —qui reuneix la doble condició d'enginyer acústic i d'instrumentista de tenora.

Servei d'Arxius de Ciència: consolidació i expansió

Directors: David Jou i Mirabent

Xavier Roqué i Rodríguez

El Servei d'Arxius de Ciència (SAC) té com a objectiu primordial contribuir a la

conservació i difusió del patrimoni documental de la ciència i la tecnologia contemporànies a les terres de llengua catalana.

Les principals realitzacions del període han estat:

1. Recerca de fons d'arxius científics i visites informatives

Aquest és l'eix fonamental del nostre projecte i consta de dues tasques complementàries: la recerca d'informació per via telemàtica o per correu postal i les visites a centres dipositaris de fons. En relació amb el segon punt, hem de destacar les visites al Museu Marítim de Barcelona, al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, al Museu d'Història de la Medicina de Catalunya del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, a l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, al Laboratori de Llum Sincrotró i a l'Institut Cartogràfic de Catalunya, entre d'altres. Amb algunes d'aquestes institucions hem establert convenis de col·laboració per al tractament dels seus fons (vegeu el punt 3).

2. Remodelació de la pàgina web del SAC

Les tasques de planificació, disseny, realització tècnica i de continguts, correccions i canvis, etc., han estat un element d'actuació destacat. Com a resultat, durant el primer trimestre del 2006 es va publicar la nova pàgina web del Servei, que incorpora més informació sobre els

fons d'arxiu localitzats i inclou, a més dels índexs de recerca de l'antiga pàgina, una base de dades potent per a la gestió de la informació, un disseny més modern i amigable i la possibilitat de fer cerques als catàlegs. Aquesta novetat afavoreix l'ús de la pàgina per part dels investigadors i el públic en general, alhora que posa el nou web al nivell dels de serveis anàlegs d'altres països. El nou web també inclou núvols d'etiquetes (*tag clouds*) als inventaris i catàlegs per tal de donar una visió ràpida i general del contingut de la base de dades, mitjançant l'exposició de les vint paraules més repetides en cadascun dels inventaris i catàlegs.

3. Realització de tractaments

El SAC col·labora amb diferents centres en la realització de catàlegs sota un mateix criteri d'actuació (base de dades Access) i seguint la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). S'han fet també actuacions de conservació i, en alguns casos, restauració de la documentació malmesa.

Durant aquest període s'ha completat els tractaments següents: Albert Dou i Mas de Xexàs, Centre Borja (Sant Cugat del Vallès); José Royo, Instituto INGEOMINAS de Bogotá (Colòmbia); Ferran Sunyer, Biblioteca de Ciències i d'Enginyeries (Universitat Autònoma de Barcelona, UAB); Josep Maria Roqué, fons personal, Arxiu General (UAB); Junta de Ciències, Museu de Zoologia de Barcelona (Barcelona); Escola Industrial de

Barcelona, Biblioteca de Catalunya (Barcelona), i Esteve Terradas, Institut d'Estudis Catalans (Barcelona).

Síntesi d'esllavissades de Catalunya

Director: Jordi Corominas i Dulcet

El treball dut a terme en aquest projecte té dos objectius:

1) Disseny de l'estructura i posada a punt d'una base de dades sobre les esllavissades succeïdes a Catalunya i el Principat d'Andorra (LLISCAT).

2) Entrada de la informació i manteniment de la base de dades.

LLISCAT conté tres nivells d'informació, dels quals els dos primers s'omplen per a tots els registres de la base de dades i el tercer només per als moviments molt estudiats i dels quals es disposa de la informació necessària.

Comparada amb bases de dades d'esllavissades d'altres països, la base de dades LLISCAT no té precedents, atesa la gran quantitat d'informació que s'hi ha volgut incloure. Aquesta s'ha estructurat en tres nivells.

— Nivell 1: informació bàsica d'identificació de l'esllavissada. Conté el nom, la localització, la tipologia de l'esllavissada, l'esquema geomorfològic, una fotografia i una referència bibliogràfica.

— Nivell 2: informació de les característiques descriptives de l'esllavissada. Conté dades morfomètriques, descripcions geomorfològiques, plànol de situació, causes del moviment, cronologia, danys produïts i actuacions (dispositius d'auscultació i/o instrumentació, mesures correctores) realitzades en el moviment.

— Nivell 3: informació avançada. Només disponible en algunes esllavissades. Conté informació de detall, com ara, reconeixements realitzats, sondeigs, mostres, resultats d'assaigs, datacions, anàlisis d'estabilitat, etc.

Els dos primers nivells són funcionals per al conjunt d'esllavissades de la base de dades LLISCAT. El tercer nivell només està disponible per a algunes esllavissades.

La consulta es pot realitzar per municipis, comarques, unitats morfoestructurals, litologia o tipus d'esllavissada.

Atles lingüístic del domini català

Director: Joan Veny i Clar
Lídia Pons i Grieria

Durant el curs 2005-2006 s'han portat a terme les activitats següents:

— Ha aparegut el tercer volum de l'ALDC («4. La família: cicle de la vida», «5. Món espiritual: L'Església. Festes religioses. Creences», «6. Jocs», «7. Temps cronològic. Meteorologia» i «8. Topografia»), que conté dos-cents noranta-un mapes, cinc llistes parcials, quaranta-tres llistes amb escassa variació formal i dues llistes de classes.

Cooperació en neologia catalana: desenvolupament d'una plataforma de treball en xarxa via Internet

Directora: M. Teresa Cabré i Castellví

Finalitat del programa

Aquest projecte es proposava inicialment els objectius generals següents:

— Crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permetés consultar les dades de l'Observatori via web i incorporés la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques.

— Desenvolupar una plataforma web de treball que permetés treballar en xarxa via Internet.

— Posar en marxa un mètode de recerca cooperativa que integrés grups dels diferents dominis del català.

— Facilitar als organismes lingüístics materials per a l'actualització del corpus lèxic de la llengua d'acord amb les tendències manifestades en la creació i l'ús de neologismes.

— Proposar noves estratègies de detecció automàtica de neologia formal que milloressin el Sistema d'Extracció Automàtica de Neologia (SEXTAN).

— Posar les bases per al desenvolupament d'estratègies de detecció (semi)automàtica de neologia semàntica.

— Fornir materials per a poder contrastar les tendències de creació de lèxic nou en les diferents llengües romàniques.

Amb els treballs que es van realitzar durant aquest primer curs es van assolir els dos primers objectius del projecte:

1) Crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permetés consultar les dades de l'Observatori via web i incorporés la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques.

2) Desenvolupar una plataforma web de treball que permetés treballar en xarxa via Internet.

El primer trimestre es va crear el BOBNEO, una plataforma d'accés a la

base de dades de neologismes del català i del castellà que permet introduir tots els buidatges d'altres grups que treballen en neologia amb la mateixa metodologia. Actualment es pot consultar gratuïtament a través d'Internet. Aquest recurs permet fer cerques bàsiques i cerques avançades, tal com s'havia previst. Té un sistema d'accés de nivells d'usuaris: usuari sense registrar, usuari registrat i usuari col·laborador, la qual cosa permet fer cerques sobre una part o sobre la totalitat de les dades. El recurs està totalment documentat.

El segon i tercer trimestre es va treballar en el desenvolupament d'una plataforma de treball neològic a través d'Internet que fos multilingüe. Aquesta plataforma, la plataforma OBNEO, ja està acabada i funciona per a la llengua catalana i per a la llengua castellana.

Tots els col·laboradors i col·laboradores de l'Observatori ja estan treballant amb aquesta nova plataforma en línia i la valoració és molt positiva. L'eina ja permet treballar en grups d'usuaris diferents, en línia, que visualitzen dades que procedeixen de fonts de buidatge diferents. A més a més, la plataforma de treball en línia preveu quatre tipus d'usuaris segons quina sigui la seva funció: col·laborador, revisor, gestor i administrador.

Finalment, i en relació amb la plataforma, es va crear la Bústia Neològica, que permet a qualsevol parlant de la llengua catalana enregistrar un neologisme

procedent d'un mitjà de comunicació a través d'Internet. Aquest neologisme, una vegada revisat, passa a formar part de la base de dades de l'Observatori i, per tant, és consultable a través de la plataforma d'accés a la informació, el BOBNEO.

Tasques dutes a terme durant el 2006

Les tasques que s'han realitzat en el segon any del projecte han permès assolir els objectius 1, 3 i 7:

1. Crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permeti consultar les dades de l'Observatori via web i incorpori la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques.

3. Posar en marxa un mètode de recerca cooperativa que integri grups dels diferents dominis del català.

7. Fornir materials per a poder contrastar les tendències de creació de lèxic nou en les diferents llengües romàniques.

S'ha fet un estudi de les possibilitats d'integració de diferents grups del domini de parla catalana i s'ha fixat una metodologia comuna per a detectar, extreure i enregistrar les dades neològiques.

Creació de NEOROM: xarxa d'observatoris de neologia de les llengües romàniques

Paral·lelament, s'ha establert una xarxa de treball de grups que treballen en neologia en totes les llengües romàniques, per tal de poder dur a terme un treball con-

trastiu de paraules noves. En aquesta xarxa hi participen diversos grups de recerca per tal de recollir dades del castellà; el català; el francès de Bèlgica, de França i del Quebec; el gallec; l'italià; el portuguès del Brasil i de Portugal, i el romanès.

Després de treballar en l'establiment d'uns mínims metodològics comuns, el pas següent ha consistit a establir un corpus de buidatge amb la finalitat de compilar mil neologismes per a cada una de les llengües.

S'ha adaptat la plataforma de treball en línia perquè es pugui treballar en diverses llengües i permeti enregistrar unitats neològiques de varietats diatòpiques d'una mateixa llengua, per tal d'integrar les dades i poder extreure-les comparativament. El resultat ha estat el desenvolupament d'una plataforma de treball NEO-ROM per a les llengües romàniques (<http://obneo.iula.upf.edu/pneorom/index.php>). I també s'ha adaptat la plataforma de treball OBNEO i el cercador BOBNEO a la diversitat geolectal del català (<http://obneo.iula.upf.edu/pobneo/index.php>).

Diccionari del Català Contemporani- Diccionari descriptiu de la llengua catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La finalitat d'aquest projecte és elaborar un diccionari descriptiu del català sobre la

base dels recursos constituïts en la primera fase del projecte (Corpus textual informatitzat de la llengua catalana, CTILC). El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDLc) és l'obra lexicogràfica que té com a objectiu la definició de les unitats lèxiques de la llengua, des del punt de vista del seu contingut i de la seva utilització real, sense restriccions basades en criteris prescriptius.

Estat actual del programa i realitzacions dutes a terme durant el curs 2005-2006

Progressió en els treballs de redacció

Fins a finals d'agost de 2006 s'han redactat 30.270 articles de diccionari, que es distribueixen en 22.020 articles principals i 8.250 articles secundaris.

Considerant particularment les dades referides al curs 2005-2006, s'han redactat 7.820 articles fins a finals d'agost. Si prenem en consideració el mateix període del curs anterior (en què es van redactar 6.311 articles), s'ha produït un augment relatiu del 24 % en el ritme de redacció.

Nous desenvolupaments informàtics

Durant l'any 2005 s'han completat els treballs de desenvolupament d'una nova interfície de redacció lexicogràfica. Després d'haver superat amb èxit les proves de càrrega i d'estabilitat del nou sistema determinades pel Servei d'Informàtica de l'IEC i de realitzar les proves in-

ternes amb un grup de redactors, durant l'any 2006 s'ha portat a terme la implantació de la nova interfície, que ha passat a ser d'ús general a partir del mes d'abril.

Amb el desenvolupament de la nova aplicació, la interfície de redacció s'integra plenament amb la resta de components de la intranet del projecte (eines de seguiment estadístic, consultes a la base de dades, etc.), de manera que totes les operacions lligades a la redacció i al manteniment dels articles es realitzen sense necessitat de sortir d'un mateix entorn de treball. Entre els avantatges més destacables d'aquesta integració hi ha: *a*) la major *transportabilitat* del nou sistema (és a dir, la facilitat d'executar l'aplicació amb independència de la configuració informàtica des de la qual s'hi accedeix), *b*) la uniformitat de les diferents aplicacions, la qual cosa implica una major familiaritat d'ús i facilita l'aprenentatge dels nous redactors, i *c*) la millora de les possibilitats d'accés telemàtic al conjunt de les aplicacions del DDLC.

Entre els processos que han passat a ser executats amb la nova aplicació es poden destacar els següents: *a*) alta, edició i manteniment d'articles i *b*) representació dels articles en format de diccionari (MS-Word i HTML). D'altra banda, s'han integrat plenament en aquesta nova aplicació l'establiment de grups d'articles per a la redacció con-

junta i l'assignació de grups d'articles als redactors.

Epistolari de Josep Sebastià Pons

Direcció: August Bover i Font

Durant aquests cursos s'ha comptat amb la col·laboració del mateix becari, el senyor Jordi Raventós i Barlam, que ha tingut cura de la transcripció dels textos d'acord amb els criteris que es van establir durant el curs anterior.

A més de prosseguir les recerques a l'Arxiu Comarcal del Pallars, a Sort, se n'han fet als arxius dels monestirs de Montserrat i de Sant Miquel de Cuixà, al del Centre Inter-Regional de Desenvolupament de l'Occitan (CIRDOC) de Besiers i als de l'editor Josep M. de Casacuberta, de l'activista cultural Esteve Albert i dels escriptors Joan Maragall, Josep Pla, J. V. Foix i Gumersind Gomila (Montpeller); per raons de conveniència dels propietaris, no ha estat possible, encara, fer recerca en els arxius de l'escriptor nord-català Jordi Pere Cerdà (Antoni Cayrol) ni en el de la fundació museu Aristides Maillol (París) ni en el de la família Pons, aquest darrer tancat a la recerca fins ara.

La immensa majoria de l'epistolari és escrit en llengua catalana, llevat de les cartes als seus pares i la seva germana, que són en francès, igual que algunes poques de les enviades al seu amic i

collega Tomàs Garcés durant la postguerra immediata —aquestes darreres, sens dubte, per no crear dificultats al destinatari, ja que la censura militar les llegia abans que li arribessin, tal com fan evident els segells que hi estampaven. Els documents van de simples notes a cartes d'altíssim interès literari, com per exemple l'adreçada a Joan Maragall, on Pons parla de la seva concepció de la poesia i de la seva visió de la poesia a Catalunya i a la Catalunya del Nord. La transcripció és d'una gran dificultat, derivada del fet que Pons escrivia amb una lletra minúscula, encara més petita que la ja famosa diminuta lletra de Salvador Espriu.

L'altra gran dificultat és la de la datació, ja que Pons no sempre datava les seves cartes o, molt sovint, les datava de manera incompleta —escrivia l'any però no el dia o el dia però no l'any, o només el dia de la setmana, etc.

En aquests moments, i a falta de la consulta en els arxius esmentats, tenim les cartes següents adreçades per Pons a:

- Buxareu, Pere (redactor de *La Veu de Catalunya*, 1919): 1
- Casacuberta, Josep M. de (1925-1926 i 1959): 12
- Casals, Pau (1941 i 1950): 2
- Descossy, Camille (?): 1
- Foix, J. V. (1960-1961?): 2
- Garcés, Tomàs (1926-1962): 67
- Manent, Albert (1959): 1
- Manent, Marià (1959-1961): 3
- Maragall, Joan (1911): 1

- Matheu, Francesc (1921): 2
- Pares del poeta (1906-1916): 9
- Rouquette, Max (1960-1961?): 2
- Thalamas, Pau (1905-1911): 36
- Triadú, Joan (anys cinquanta): 3

I cartes adreçades a Pons per:

- Foix, J. V. (1960): 1
- Cardenal Gasparini (secretari d'Estat del Vaticà, 1917): 1
- Manent, Marià (1956-1961): 5
- Pare del poeta (1906): 2
- Rouquette, Max (?): 2

A més:

- Josep M. de Casacuberta a Simona Gay (anys seixanta): 2
- Enric Frère a Marià Manent (1962): 1
- Simona Gay a Josep M. de Casacuberta (anys seixanta): 2
- Marià Manent a Enric Frère (1962): 1
- Marià Manent a Simona Gay (1962): 1

És a dir, tenim cent quaranta-dues cartes adreçades per Pons a catorze interlocutors de Catalunya, del Rosselló i d'Occitània entre 1905 i 1962. I onze cartes adreçades a cinc interlocutors entre 1906 i 1961. A més de set cartes escrites o rebudes per la seva germana, la poeta Simona Gay, o pel seu gendre, Enric Frère, totes de començaments dels anys seixanta.

Estudis Romànics

Director: Antoni M. Badia
i Margarit

Director adjunt: Joan Veny i Clar

La publicació d'aquesta revista continua com és habitual cada curs. Enguany, el comitè de redacció va preparar el volum xxviii, que, amb la puntualitat habitual, aparegué l'abril de 2006.

(Per a obtenir-ne més informació vegeu l'apartat «Publicacions».)

Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (ab anno dccc usque ad annum mcxxi)

Director: Joan Bastardas
i Parera

Director adjunt: Pere J. Quetglas
i Nicolau

El programa constitueix una empresa conjunta de la Institució Milà i Fontanals del

Consell Superior d'Investigacions Científiques (IMF-CSIC), de la Universitat de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans. La seva finalitat és l'elaboració d'un recull del lèxic llatí específic que apareix en les fonts catalanes entre els segles ix i xii. Pel que fa a les activitats desenvolupades, cal destacar les següents:

— Tot just s'acaba d'editar el fascicle 12, corresponent a la lletra G.

— Continuen els treballs d'elaboració dels articles corresponents a la lletra E (fascicle 10).

— S'està treballant intensament en una edició multilingüe (català-castellà-anglès) del primer volum del *Glossarium* (lletres A-D), cosa que serà possible gràcies a la concessió d'un ajut per part de la Generalitat de Catalunya. Hom preveu tenir enllestida la tasca a finals del 2007.

— Continuen a bon ritme els treballs d'informatització o digitalització del corpus documental, amb l'objectiu final de posar-lo a l'abast del món acadèmic a través de la Xarxa.

Arxiu de Textos Catalans Antics

Director: Josep Perarnau i Espelt

L'*Arxiu de Textos Catalans Antics* va néixer l'any 1982 amb la voluntat de ser una publicació periòdica anual, destinada a edicions, estudis i exposicions de ciència positiva, però sense excloure altres tipus de recerca entorn d'obres d'autors catalans anteriors al segle XIX, sigui quina sigui la llengua en la qual foren escrites.

Es tracta, doncs, d'una biblioteca especialitzada i d'un banc de dades on consten la notícia i la localització bibliotecària o arxivística de textos catalans i la bibliografia que es va publicar en relació amb els textos esmentats.

El contingut de la publicació abraça tot l'àmbit on ha arrelat la llengua catalana i, quan l'època estudiada ho exigeix, tot el conjunt de regnes i terres que formaren part de la Corona catalano-aragonesa.

La publicació de l'Arxiu fou iniciada l'any 1982 per la Fundació Jaume Bofill; després, del tercer al cinquè volum, la publicació fou possible gràcies a la col·laboració d'aquesta Fundació amb l'IEC. Des del sisè volum es du a terme gràcies a un conveni de col·laboració entre l'IEC i la Facultat de Teologia de Catalunya.

Estat actual del programa i realitzacions

Durant el curs 2005-2006 s'ha fet la preparació dels materials del volum 25, que conté la informació següent:

— Taula general

— Articles

COMAS, Mercè; MIRALLES JORI, Eulàlia. «La impremta a Perpinyà: Samsó Arbús».

GALDEANO CARRETERO, Rodolfo. «Historiografia i iconografia: la sèrie icònica dels comtes de Barcelona del Palau de la Generalitat de Catalunya (1587-1588)».

HERNANDO I DELGADO, Josep. «Obres de Ramon Llull en biblioteques privades de la Barcelona del segle XV».

PERARNAU I ESPELT, Josep. «Ramon Llull i la seva teologia de la Immaculada Concepció: Versió definitiva».

PLANES I ALBETS, Ramon. «El *Viatge a Madrid de 1784* d'Anton de Duran i de Bastero, baró de Ribelles».

PUIG I OLIVER, Jaume de. «El tractat "Confessio fidei christianae" de Nicolau Eimeric, O. P. edició i estudi».

SOLER, Albert. «Estudi històric i codicològic dels manuscrits lullians copiats per Guillem Pagès (ca. 1274-1301)».

— Notes i documents

MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs. «El germen d'un volum antològic eiximenià sobre comportament cívic?».

PARÉS RIGAU, Fina. «Dedicatòria d'esquel·lots (Gironès, vers el 1730)».

PERARNAU I ESPELT, Josep. «Tractats espirituals d'Arnau de Vilanova en manuscrits de la University Library de Cambridge».

— «El Boeci català complet de Munic (BSB, Hisp. 145)».

— «Certeses, hipòtesis i preguntes entorn el tema “conversió i croada” en Ramon Llull: “Croada militar” o “croada gramatical”?».

PLANES I ALBETS, Ramon. «Les ordinations de la confraria de Sant Sebastià de Solsona i els esquellots (1606)».

PUIG I OLIVER, Jaume de. «Notes sobre el manuscrit de l'*Apologia* de Bernat Metge (París, BN ms. esp. 55)».

— Secció bibliogràfica

Recensions

Notícies bibliogràfiques

— Taules

I. Taula d'arxius, biblioteques i museus

II. Taula d'autors i d'obres anònimes

Capitals lingüístics i empreses

Directora: Carlota Solé i Puig

Aquest programa de recerca aborda el canvi lingüístic en les empreses des de la perspectiva teòrica de l'elecció racional. Aquest enfocament té per objectiu explicar i predir el comportament lingüístic dels subjectes integrant en l'anàlisi tant les

propietats estructurals en què es desenvolupa l'activitat (incentius i oportunitats) com les accions individuals (preferències, eleccions i estratègies). A diferència dels enfocaments polítics i culturals que han predominat en l'estudi de la llengua en els Països Catalans, des d'aquesta perspectiva l'idioma es considera com a objecte de satisfacció personal i col·lectiva (amb un valor d'ús) alhora que com a instrument (amb un valor de canvi) per a l'accés a altres recursos.

El nostre objectiu general és descriure els usos lingüístics actuals en les empreses dels Països Catalans, la qual cosa equival a indicar la posició subordinada del català enfront del castellà i d'altres llengües estrangeres. A partir d'aquesta afirmació, el nostre objectiu és explicar la racionalitat inherent a aquests comportaments lingüístics.

Dinàmica i evolució dels paisatges de ribera dels rius Foix i Amadorio

Director: Josep M. Panareda Clopés

L'objectiu central del present projecte fou, de primer, estudiar quins han estat els usos dels recursos naturals d'aquests rius al llarg dels darrers segles i quins han estat els paisatges que se n'han derivat. En segon lloc, s'ha pretès analitzar el paisatge actual, resultat dels diversos factors naturals que l'han condicionat i dels apro-

fitaments i usos al llarg del temps. Tot plegat es fa per assolir el seu coneixement i poder disposar de pautes i criteris per a conservar i gestionar aquest patrimoni natural i humà. Es tracta d'un estudi de geografia històrica orientat a conèixer com és el paisatge actual de ribera i com ha de ser tractat en el moment present.

La representació de l'espai a les cartes portolanes itàliques i catalanes

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

La tasca desenvolupada ha estat a càrrec del doctor Ramon J. Pujades i Bataller, facultatiu adscrit a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i de Josep Lluís Cebrián, llicenciat en història de l'art, becari contractat. Els àmbits materials de treball han estat la Cartoteca de la Universitat de València, l'Arxiu de la Corona d'Aragó i la Cartoteca de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, a banda de les estades eventuais a arxius i biblioteques de França i Itàlia.

Les tasques principals dutes a terme durant aquest curs han estat les següents:

a) Continuar la recollida de reproduccions fotogràfiques i/o digitals a partir de les fonts originals (arxius, biblioteques, col·leccions públiques i privades), insistint sobretot en els casos que la documentació

gràfica anterior no havia estat satisfactòria per a la lectura de la toponímia.

b) Continuar l'estudi de la documentació arxivística i cartogràfica, perfilant hipòtesis de procediments d'elaboració, comerç i conservació de les cartes; com també dels tallers i escoles itàliques i catalans i els suggeriments de filiació.

c) La presentació i defensa de la tesi doctoral de Ramon J. Pujades, *Escriure l'espai baixmedieval: La producció cartogràfica al Mediterrani occidental dels segles XIII-XV*, dirigida pels doctors Francisco Gimeno Blay i Vicenç M. Rosselló i Verger, s'esdevingué el mes de juny del 2005 a la Universitat de València.

d) Josep Lluís Cebrián Molina va preparar uns treballs previs sobre iconografia de cartes portolanes medievals, referits en concret a la figuració de reis i sobirans (inclosos el preste Joan i la reina de Saba) i a les vinyetes urbanes.

Pel que fa a les obres publicades, han estat les següents:

ROSSELLÓ, Vicenç M. «Brúixoles, sestès i cartes de navegar». *Lluc*, núm. 845 (2005), p. 36-38.

ROSSELLÓ, Vicenç M. «Cartografia i navegació, segles XIII-XV». A: BONNER, A.; BUJOSA, F. [dir.]. *Història de la ciència a les Illes Balears*. 2006, p. 261-311.

ROSSELLÓ, Vicenç M. «La col·lecció de cartes i atles portolans de la Fundació Bartomeu March». A: *Actes de la*

VIII Trobada d'Història de la Ciència i de la Tècnica. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica, 2006, p. 57-74.

Narracions en la pedagogia i en la didàctica

Director: Lluís Busquets i Dalmau

Aquest programa abastava dos objectius: la promoció d'experiències escolars i propostes didàctiques d'utilització de narracions i la catalogació de materials narratius per a ús escolar.

Quant a la promoció i catalogació d'*experiències escolars i propostes didàctiques* d'utilització de narracions en el currículum, es varen recollir una sèrie d'experiències que es presentaren en el seminari de tardor «Narracions i pedagogia». Infantil i primària: *Contes* (Adoració Hermoso), *Narracions a primària* (Josep Maria Ferran), *Història dels nombres* (Montserrat Torra). Secundària: *El conte literari* (Carme Alcoverro), *Narracions en el Projecte Ciències 12-16*, (Mercè Izquierdo), *Narracions a la història* (Encarna Hidalgo), *Concurs de narracions matemàtiques* (Antoni Gomà), *Les narracions de ciència ficció i les de fantasies, etc.* (Jordi Solé i Camardons).

Quant a la catalogació de *materials narratius* per a ús escolar, s'han preparat unes dues-centes fitxes bibliogrà-

fiques per a professors en les àrees següents:

a) materials narratius d'història de Catalunya i general;

b) materials narratius de ciències i matemàtica;

c) materials narratius en ciències socials, art i música.

També s'han realitzat els estudis següents: *Gir cap a la narrativa* (Ramon Canals), *Literatura, pensament i narrativa* (Ricard Torrents), *Narracions dels professors* (Jaume Cela), *Novel·la i conte* (Enric Balaguer, Universitat d'Alacant), *Literatura del jo: Els diaris personals dels alumnes* (Vicent Salvador, Universitat Jaume I), *Les narracions i el currículum segons Egan* (Blanca Serra). Aquests treballs també es presentaren en el seminari de tardor.

El treball l'ha dirigit Lluís Busquets, amb Blanca Serra i Bosco Garcia com a principals col·laboradors. S'ha comptat també amb la col·laboració de la Societat Catalana de Llengua i Literatura i de la de Matemàtiques.

Pedagogia política i transformació social. L'educació en el context de la fundació de l'IEC

Director: Jordi Monés i Pujol-Busquets

La Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, d'acord amb

la Secció de Filosofia i Ciències Socials, va preparar amb motiu del Centenari de l'IEC un text que respon al títol abans esmentat i en el qual han col·laborat diversos investigadors.

**La periodística científica
als Països Catalans. Història dels
gèneres i dels recursos redaccionals
aplicats a la divulgació de les
ciències experimentals i socials
en els mitjans de comunicació
d'expressió catalana**

Director: Josep M. Casasús i Guri

La recerca catalana sobre periodística i sobre història del periodisme ha facilitat en els darrers vint anys un coneixement generalista de l'evolució de la comunicació social, dels seus efectes en l'opinió pública i de la seva funció cultural.

Una de les hipòtesis induïdes pels treballs acadèmics més recents en aquestes especialitats és la posició primicera i la projecció exterior assolides a Catalunya pel periodisme científic en matèria de ciències experimentals (les ciències exactes, naturals i mèdiques) però també en aquells àmbits de les ciències socials més vinculats a l'anomenat *periodisme de precisió* (economia, estadística, enquestes d'opinió).

El periodisme científic produeix efectes culturals certs en amplis sectors

socials, tant pel que fa a l'accés a la comprensió de la realitat i dels avenços científics com pel que fa a la normalització de la llengua catalana en el camp de la terminologia especialitzada.

Amb aquest programa es va proposar una primera aproximació al coneixement sistemàtic de l'àmbit periodístic especialitzat conegut com a *periodisme científic i de precisió*.

Identificar i catalogar les aportacions històriques del periodisme en llengua catalana a la divulgació científica contribueix a la formació d'un corpus acadèmic sòlid en l'àrea de la comunicació social pròpia dels Països Catalans.

En una primera fase del programa es va procedir al buidatge sistemàtic dels continguts específics dels primers diaris en català del segle XIX editats a la Catalunya peninsular, en concret el *Diari Català* (fundat el 1879 amb aquesta denominació, aparegué posteriorment, per causa de suspensions forçades, amb les següents: *Lo Tibidabo* [1879], *La Veu de Catalunya* [1880] i *Lo Catalanista* [1881]), *La Renaixensa* (1881-1905), *La Veu de Catalunya* (1899), *El Poble Català* (1904 i 1905) i *Lo Somatent de Reus* (1886-1903).

Pel que fa a les Illes Balears, al País Valencià i a l'Alguer, es va treballar amb un corpus ampliat a les publicacions periòdiques no diàries, per la minsa producció de diaris en llengua catalana en aquells indrets durant aquell període. La

recollida d'informació sobre els continguts es va dur a terme d'acord amb la fitxa normalitzada que va dissenyar el doctor Jaume Guillaumet a partir de les propostes en hemerografia registral formulades pel professor Jacques Kayser (1963), ampliades i reordenades per Josep M. Casasús (1972). Aquesta fitxa és l'eina de treball que facilita els treballs de col·laboració entre l'Aula d'Història del Periodisme Diari de Barcelona (adscrita a la Universitat Pompeu Fabra) i l'Hemeroteca de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Hom va el·lèstir la recerca específica de l'objecte d'estudi aplicat a repertoris hemerogràfics i publicacions a diverses hemeroteques, biblioteques i col·leccions privades a Barcelona, l'Alguer i Ciutat de Mallorca.

Per altra banda, hom va procedir al buidatge sistemàtic de continguts, a l'e laboració de la fitxa bàsica de recerca i a la confecció de les taules i les bases de dades obtingudes en les hemeroteques de les

dues capitals de territori on es concentra, a Catalunya i a les Illes Balears, la major producció periodística en llengua catalana durant el segle XIX.

En la fase actual del projecte concorren treballs de continuïtat en el buidatge de publicacions, les anàlisis comparatives i la preparació de conclusions parcials.

Per part del director del programa, s'han començat a interpretar dades a partir de les taules de catalogació de continguts i a avançar propostes d'ordenació de resultats i la seva interpretació, sobre els àmbits de coneixement científic predominants a la premsa en llengua catalana d'aquell període: descobriments científics o tècnics, divulgació mèdica, congressos acadèmics i divulgació agrícola.

Està prevista la publicació de resultats d'aquesta recerca en el número 11 de la revista acadèmica *Periodística*, editada per la Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

Centres de recerca

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè

Centre d'Art Romànic Català

Laboratori de Fonètica

Centre Català de la Nutrició

Càtedra UNESCO de Llengües i Educació

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana

Centre de Recerca Matemàtica

Centre d'Estudis del Risc Tecnològic

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics

Eduard Fontserè (LEGEF)

Director: Antoni M. Correig Blanchar

El Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF) va ésser constituït l'any 1982 i està format per investigadors de diferents institucions amb la finalitat comuna de treballar i divulgar estudis en el camp de les ciències de la Terra. Aquest laboratori centra la seva activitat en l'estudi de la sismicitat i l'estructura interna (litosfera) de Catalunya a partir de les dades de les estacions que gestiona o bé fent servir la informació proporcionada per altres institucions que treballen en el mateix camp.

L'estructura del LEGEF consta d'un director, un col·laborador científic

(que forma part del personal de l'IEC i realitza funcions de secretari i coordinador) i diversos col·laboradors de diferents institucions dins la mateixa àrea de treball. Segons un conveni establert amb la Universitat de Barcelona (UB) el novembre de 1994, els professors, investigadors i becaris de la mateixa universitat adscrits al LEGEF desenvolupen les activitats de recerca al LEGEF i a la UB. Com a laboratori de l'Institut d'Estudis Catalans, el LEGEF té assignat un membre de l'IEC com a ponent.

Comitè científic: Antoni M. Correig
Blanchar (director)
Josep Enric Llebot
Rabagliati (ponent)

Josep Vila i Codina
(coordinador)
Ramon Macià Jové
Ramon Ortiz Ramis

Col·laboradors

externs: Mercè Urquíz Padilla

Durant el curs 2005-2006 s'ha continuat aprofundint, bàsicament, en quatre temes d'investigació:

1) Sistemes complexos de la naturalesa. Ocurrencia de terratrèmols en termes de criticalitat autoorganitzada, microsismes com a sistemes excitats per soroll.

2) Soroll sísmic. Estudi dels nivells de soroll de fons que afecten els registres sísmics. Comparacions i efectes locals.

3) Servidors d'informació en temps real. Transmissió d'informació de caire seqüencial en temps real. Sistemes automàtics de petició d'informació.

4) Instrumentació sísmica. Calibratge i configuració d'estacions sísmiques i control SOH.

Com a complement de les tasques d'investigació, el LEGEF du a terme un treball important dins de l'apartat de comunicació i difusió d'informació en l'àmbit social. Dins d'aquest apartat s'ha fet ús de les millores tecnològiques que acompanyen els sistemes moderns d'adquisició per tal de poder acostar la ciència a la societat.

Des del punt de vista tècnic i relacionat amb l'apartat d'obtenció de dades,

el LEGEF realitza, de manera continuada, optimitzacions dels sistemes d'adquisició que gestiona. En aquest sentit, durant els anys 2005 i 2006 el LEGEF ha continuat amb els processos d'actualització de tot el sistema d'adquisició i enregistrament de les estacions sísmiques del túnel del Cadí, del monestir de Poblet i de l'Observatori Fabra, complementant els equips existents amb altres d'experimentals, i ha mantingut així el concepte de laboratori de sismologia. Així mateix, s'ha dut a terme una redistribució de tot l'instrumental per tal d'adaptar-lo a les necessitats i requeriments d'operativitat. Després de la connexió de l'estació sísmica del monestir de Poblet a Internet, s'ha afegit un sistema d'enviament GPRS a l'estació del túnel del Cadí, i s'han completat així els treballs de continuïtat de la recerca en tots els camps que es basen en l'anàlisi en temps real.

Durant aquest curs acadèmic han continuat les cooperacions amb altres institucions internacionals, entre les quals destaca l'Observatories and Research Facilities for European Seismology (ORFEUS). També s'ha continuat, durant el curs, una cooperació activa amb el Museu Nacional de Ciències Naturals del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) dins l'apartat d'instrumentació i en l'aplicació de les tècniques desenvolupades al LEGEF a senyals de caire volcànic, amb la participació directa del laboratori en el disseny d'un sistema de control adaptat a les illes Canàries.

En l'àmbit internacional, el LEGEF ha cooperat activament en el desenvolupament de programari de control d'estacions sísmiques en temps real, juntament amb els responsables de la Xarxa Europea Virtual d'Estacions de Banda Ampla

(VEBSN), on els esforços se centren en la seva aplicació a diverses xarxes europees. El primer resultat visible ha estat la creació d'un sistema de control de qualitat de la VEBSN basat en les investigacions del LEGEF.

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany i Fort
M. Teresa Matas i Blanxart

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

Estat actual del programa i realitzacions

El treball dut a terme durant el curs s'ha centrat, bàsicament, en l'estudi bibliogràfic, documental, gràfic i planimètric de les comarques de l'Alta i la Baixa Cerdanya.

L'any 1990 es va iniciar la recerca de l'arquitectura romànica, religiosa i militar, de la comarca del Pallars Sobirà. La investigació d'aquesta comarca ens ha permès enguany la redacció del llibre *El romànic de la vall de Cardós*, el qual ha estat altament valorat pel Consell Comarcal del Pallars Sobirà.

Estudi de les fonts bibliogràfiques

La tasca duta a terme en el curs 2005-2006 ha consistit en la introducció de la

informació recopilada dels 296 títols consultats a diferents biblioteques.

L'estudi de les dues-centes noranta-sis fonts bibliogràfiques (monografies, publicacions periòdiques i locals) i documentals ha permès ampliar i completar l'anàlisi historicodocumental i arquitectònica d'un total de cent seixanta-cinc edificis dels 3.496 de codificats. Estudiats per comarques són: l'Alta Cerdanya (28), la Baixa Cerdanya (64), el Pallars Sobirà (68), el Berguedà (2), el Conflent (2) i l'Alt Urgell (1). Aquest estudi ha suposat un increment de quaranta-set codis nous, corresponent setze a l'Alta Cerdanya, vint-i-nou a la Baixa Cerdanya i dos al Pallars Sobirà.

La informació introduïda d'aquests cent seixanta-cinc edificis representa 2.125 noves entrades.

Àrea de planimetria

Enguany l'ARCAT, per a l'estudi de les esglésies de la vall de Cardós, ha realitzat setze plantes, resultat del treball de camp efectuat en aquesta zona de la comarca del Pallars Sobirà.

Laboratori de Fonètica

Director: Daniel Recasens

Durant el curs 2005-2006 el Laboratori de Fonètica ha comptat amb la col·laboració en les tasques de processament i anàlisi de dades de la llicenciada en estadística Aina Espinosa, i amb el finançament provinent del projecte de recerca del Ministeri d'Educació i Ciència BFF2003-09453-C02-01 («Papel de los factores articulatorios, aerodinámicos y prosódicos en la implementación de los procesos fonológicos y de cambio fonético»), així com del grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya Grup de Fonètica Experimental 2005SGR864.

Les tasques de recerca portades a terme al laboratori formen part d'un projecte de caracterització fonètica dels dialectes catalans, i han generat articles especialitzats de fonètica experimental a les revistes de prestigi *Journal of the International Phonetic Association*, *Speech Communication*, *Journal of Phonetics*, *Journal of Portuguese Linguistics* i *Estudis Romànics*. També hi ha estat preparada, com a capítol de llibre, una comunicació en forma de pòster presentada al cicle «Laboratory Phonology», organitzat l'any 2002 per la Universitat de Yale, que aparegué al llibre *Laboratory Phonology 8*. Finalment, cal destacar l'elaboració d'una comunicació presentada al 7th International Seminar on Speech

Production, que tingué lloc a Ubatuba, el Brasil, el desembre del 2006.

Contingut de les publicacions

El projecte de caracterització fonètica dels dialectes catalans ha comptat amb diversos estudis de dades electropalatogràfiques i acústiques relatius a la /l/ fosca del mallorquí i a la /l/ clara del valencià, a la /j/ intervocàlica, a les consonants (alveolo)palatals del mallorquí i a les vocals dels quatre sistemes dialectals majors del català (oriental, occidental, mallorquí i valencià).

Els resultats més rellevants de l'estudi experimental de la /l/ mostren que la varietat del mallorquí és dental i molt fosca o velaritzada, i presenta un mateix al·lòfon molt fosc en les posicions inicial i final de síl·laba; per la seva banda, la varietat del dialecte oriental és menys fosca que la mallorquina i resulta més clara en posició inicial que en posició final; finalment, la varietat del valencià pot ésser qualificada de clara, si bé menys que la de l'espanyol i la del francès, i mostra un al·lòfon més fosc en posició final que en posició inicial. El treball sobre les consonants (alveolo)palatals del mallorquí deixa entreveure que el lloc d'articulació d'aquestes consonants varia segons el parlant i pot oscil·lar entre els indrets postalveolo-prepalatal, alveolo-palatal amb força contacte i palatal. Les publicacions sobre la realització de la /j/ intervocàlica mallorquina i sobre el vocalisme tònic dels dialectes catalans confir-

men, en bona mesura, apreciacions descriptives i dades experimentals aparegudes en estudis anteriors. Cal destacar, pel que fa a l'estudi sobre el vocalisme, que el grau de dispersió de l'espai vocàlic mallorquí no difereix gaire del corresponent als altres tres dialectes majors, malgrat que el primer dialecte disposa de vuit fonemes vocàlics en lloc de set. Un altre treball revela com a particularment interes-

sants els diversos mecanismes de reducció articulatòria de /s/ i /r/ preconsonàniques en mallorquí.

En un pla més teòric, s'ha analitzat en el marc del model DAC (*degree of articulatory constraint*) de coarticulació la implantació de tres mecanismes d'adaptació entre consonants de grups heterosil·làbics, a saber, coarticulació, mescla de gestos i assimilació.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació i de la formació nutricional de la societat.

Renovació de càrrecs

En el Plenari celebrat el 2 de desembre del 2005 es va produir la renovació dels càrrecs de director i secretari.

En el mateix Plenari del 2005 es va decidir renovar la Permanent del CCNIEC, que va quedar formada pel senyor M. Foz, la senyora M. Barbany i els senyors A. Mariné, X. Remesar i J. Salas.

Càtedra UNESCO de Llengües

i Educació

Director: Joan A. Argenter i Giralt

Creació de la Càtedra

El 25 de febrer de 2002 se signà el conveni de creació de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació entre la UNESCO i l'IEC. El 9 de juny de 2004 ratificaren la vigència del conveni fins al 25 de febrer de 2006. El 18 maig de 2006 ratificaren la vigència del conveni fins al 25 de febrer de 2008.

Objectius

En l'àmbit lingüístic: l'estudi i la promoció de la diversitat lingüística i de les pràctiques adients per al seu manteniment i desenvolupament. En són objectius específics els processos de codificació, estandardització i revitalització lingüístiques. Transferència de coneixement envers altres institucions i comunitats immersides en el procés de recuperació d'una llengua.

En l'àmbit educatiu: la promoció i difusió dels valors de la diversitat lingüística i l'educació plurilingüe. L'elaboració de materials amb aquest objectiu.

L'elaboració de materials adreçats a gestors i/o beneficiaris de processos de recuperació lingüística.

Personal col·laborador

La Càtedra està formada per un col·laborador tècnic (temps parcial), un administratiu (temps parcial) i un estudiant en pràctiques.

També consta de tretze col·laboradors externs —professors, conferencians, investigadors— en activitats concretes: set d'institucions nacionals i sis d'institucions estrangeres.

Entitats col·laboradores

- Institut d'Estudis Catalans
- Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), Generalitat de Catalunya

Entitats que han col·laborat amb la Càtedra o amb les quals aquesta ha col·laborat

- Secció Filològica, Institut d'Estudis Catalans
- Linguapax
- Casa Amèrica Catalunya (Barcelona)
- GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades), Universitat de Barcelona
- Fundación Carlos Casares (Vigo)
- OPISMA (Organização dos Professores Sateré-Mawé do Andirá e Waikurapá)

— WOMUPE (Organização dos Professores Sateré-Mawé do Marau, Manjurú e Urupadi)

— Associação Comunidade Wotchimañcũ - Comunidade Tikuna de Manaus

— Universitat Federal d'Amazones (Manaus, Brasil)

— Universitat de les Illes Balears

— Departament d'Antropologia Social i Cultural, Universitat Autònoma de Barcelona

— Departament de Filologia Alemana, Universitat de Barcelona

Activitats realitzades

1. Activitats de formació

Col·laboració amb la xarxa d'escoles Linguapax i les escoles associades de la UNESCO: seminaris pedagògics per a mestres i trobades amb alumnes.

2. Activitats de recerca

Projecte *Manual de bones pràctiques lingüístiques per a ONG*. Objectiu: identificació, formulació i, eventualment, adopció de bones pràctiques lingüístiques en activitats de cooperació internacional. S'han realitzat el treball de camp, la transcripció de dades i l'informe sobre el treball de camp.

Projecte *Names and surnames in personal documents in all languages: A Catalan proposal for a new ISO norm about names and surnames*. S'ha fet una arplega i una classificació de dades so-

bre patrons de denominació antroponímica seguits en els documents oficials d'un bon nombre de llengües.

Projecte *Recuperació de fons documentals de mallorquins traslladats a Cuba* (2005-2007), dirigit pel doctor Joan Miralles, Universitat de les Illes Balears i Institut d'Estudis Catalans. Objectiu: recuperació i digitalització de fons documentals d'interès per al patrimoni de les Illes Balears i el coneixement de la contribució de la comunitat mallorquina a Cuba.

Participació en projectes de cooperació:

Col·laboració en el projecte *Revitalització de la llengua i la cultura sateré-mawé* (2004-2006), coordinat per la doctora Dulce do Carmo Franceschini, Universitat Federal d'Amazones. Objectiu: el sateré-mawé és una llengua del tronc tupí i és parlada a l'Amazònia per unes nou mil persones a l'àrea indígena d'Andirá-Marau i a la ciutat de Manaus. L'objectiu del projecte és l'enfortiment de la llengua i la cultura indígenes en el context escolar i l'elaboració de material escolar.

Col·laboració en el projecte *Revitalització de la llengua i la cultura tikuna a Manaus* (2002-2006), coordinat per la doctora Dulce do Carmo Franceschini, Universitat Federal d'Amazones. Objectiu: la llengua tikuna està classificada com un illot lingüístic, ja que no presenta cap parentiu lingüístic amb altres llengües indígenes. Es parla a l'Alto Solimões, a la zona fronterera entre el Brasil, el Perú i

Colòmbia, i també a Manaus. Els tikuna constitueixen el grup indígena més gran del Brasil, amb prop de trenta-sis mil persones. L'objectiu del projecte és l'envigoriment i la revalorització de la llengua indígena, sobretot en el context escolar.

3. *Organització de congressos, seminaris i col·loquis*

Conferència de José Zanardini: «Los primeros paraguayos. Los pueblos nativos de Paraguay hoy». Bellaterra, 22 de novembre de 2005.

Cicle «La gestió interestatal de les llengües transfrontereres».

Conferenciants:

— Ludwig M. Eichinger, Institut für Deutsche Sprache, Mannheim, RFA: «An den Rändern der Hochsprache. Norm und sprachliche Realität im heutigen Deutsch». Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, 16 de febrer de 2006.

— «La reforma ortogràfica alemanya i la seva gestió transnacional». Institut d'Estudis Catalans, reunió ordinària de la Secció Filològica de l'IEC, 17 de febrer de 2006.

— Reinier Salverda, University College London, Gran Bretanya: «Deux pays, une langue? Flandres, le Pays Bas et la Union de la Langue Hollandaise». Institut d'Estudis Catalans, reunió ordinària de la Secció Filològica de l'IEC, 17 de març de 2006.

— «Indonesian decolonisation and Dutch Literature - Hella Haasse's novella

Oeroeg (1948) and the film *Oeroeg* (1993) by Hans Hylkema». Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, 17 de març de 2006.

VI curs de Tipologia de les Llengües Ameríndies, coorganitzat amb el GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amençades). Universitat de Barcelona, 18-21 d'abril de 2006 «Modalitat i epistemologia en llengües indígenes d'Amèrica».

Professors: Francesc Queixalós, Centre d'Études des Langues Indigènes d'Amérique (Centre National de la Recherche Scientifique, CNRS - Institut de Recherche pour le Développement, IRD), París, i Laboratório de Línguas Indígenas, Universitat de Brasília; Jon Landaburu, Centre d'Études des Langues Indigènes d'Amérique (CELIA) CNRS (UMR 8133) - IRD (UR 135) - Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO) - Universitat de París VII.

Tallers:

1. «La font d'informació com a categoria gramatical autònoma. Il·lustracions, tipus».

2. «El compromís epistèmic com a categoria modal. Il·lustracions, tipus».

3. «L'admiratiu com a categoria gramatical autònoma. Il·lustracions, tipus».

4. «Usos modals de les circumstàncies d'adquisició de la informació. Usos modals d'altres paràmetres de la situació (temporals, òntics, díctics, argumentals)».

Conferències:

Francesc Queixalós: «Les llengües

amazòniques: Situació, tipologia i un exemple».

Jon Landaburu: «Contribución de las lenguas indoamericanas a la problemática lingüística actual».

4. *Participació en congressos, seminaris i col·loquis*

LI Trobada de l'Anglo-Catalan Society. Cambridge, 18-20 de novembre de 2005. Presentació de Joan A. Argenter: «Veus i discursos sobre l'estat de la llengua catalana (1975-2005): Adaptació a l'herència o a la transformació?».

Seminario Diálogos sobre Lenguas e Sociedades 2005: «Diversidade lingüística e intervenção: As políticas da diversidade e a diversidade das políticas». Vigo, Fundación Carlos Casares, 16-17 de desembre de 2005. Conferència invitada: Joan A. Argenter: «La diversidad lingüística: Datos, discursos, políticas».

Congrés de la Deutscher Katalanistenverband (DKV): «Katalanische universelle-partikulier / Català universal-particular», Tübingen, RFA, 23-25 de febrer de 2006. Presentació de Joan A. Argenter: «Per una norma en la diversitat o per una diversitat de normes?»

GURT '06 (Georgetown University Roundtable on Languages and Linguistics 2006): «Endangered and Minority Languages and Language Varieties: Defining, Documenting and Developing». Washington, D. de C., 3-5 de març de 2006.

Comitè avaluador. Presentació de Joan A. Argenter: «Linguistic enclaves: Codes, ideologies, communities».

XVI Sociolinguistic Symposium: «New Perspectives on Sociolinguistic Change, Conflict and Accommodation». Limerick, Irlanda, 6-8 de juliol de 2006. Presentació de Joan A. Argenter: «Historical trauma, sociolinguistic change and sociolinguistic analysis».

XIV Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC): «Contactes lingüístics del català amb altres llengües». Budapest, 4-9 de setembre de 2006. Presentació de Joan A. Argenter: «Dinàmiques de la llengua a l'Alguer».

5. *Assistència a reunions i trobades oficials*
Encuentro de Cátedras UNESCO de España. Universitat de València, 8-10 de febrer de 2006.

6. *Assessorament i consultories*
International Advisory Board, Center for Multiple Languages and Literacies, Universitat de Colúmbia, Nova York.

16/01/2006: entrevista amb M. Antònia Buenaventura (Universitat Ramon Llull, URL) i Mario Torres (Universitat Tecnològica Metropolitana de Xile), coordinadors del projecte de cooperació *Programa de suport a l'educació intercultural bilingüe a les escoles de l'Alto Bío Bío, a Xile*.

7. *Informes i documentació*

Informe sobre l'esborrany de projecte de llei de llengües de la República del Paraguai.

Publicacions

ARGENTER, JOAN A. «Reflexions al voltant de la cooperació lingüística». A: *Llengües primitives ameríndies: Polítiques de promoció i pervivència*. Ed. a cura d'Ariadna Lluís Vidal-Folch i Gabriella Dalla-Corte Caballero. Barcelona: Casa Amèrica Catalunya, 2005, p. 207-209.

ARGENTER, JOAN A.; MCKENNA BROWN, R. [ed.]. *On the margins of nations: Endangered languages and Linguistic Rights. 8th FEL Conference Proceedings*. 2a impr. Bath, 2005.

MOLES I CARRERA, JOAN. «Manual de bones pràctiques lingüístiques per a ONG: Una proposta catalana per al món de la cooperació internacional». A: *Llengües primitives ameríndies: Polítiques de promoció i pervivència*. Ed. a cura d'Ariadna Lluís Vidal-Folch i Gabriella Dalla-Corte Caballero. Barcelona: Casa Amèrica Catalunya, 2005, p. 39-45.

En premsa:

ASSOCIAÇÃO COMUNIDADE WOTCHIMÁÛCÜ – COMUNIDADE TIKUNA DE MANAUS. *Ugütaerü'ü y tikunaarü. Cagü'ü arü natchiga. Oregü arü u'gü*. Barcelona: Càtedra UNESCO de Llengües i Educació.

«Llengües i Educació. Institut d'Estudis Catalans». A: *Les Càtedres UNESCO*

a Catalunya. 2006 (Temes de Recerca i Innovació; 3).

OPISMA (ORGANIZAÇÃO DOS PROFESSORES SATERÉ-MAWÉ DO ANDIRÁ E WAIKURAPÁ); WOMUPE (ORGANIZAÇÃO DOS

PROFESSORES SATERÉ-MAWÉ DO MARAU, MANJURÚ E URUPADI). *Wahemeikowo tuerüt aheko*. Barcelona: Càtedra UNESCO de Llengües i Educació.

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT)

Directora: Rosa Colomer i Artigas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) amb la presència al Consell de Direcció i al Consell Supervisor.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocal: Joan Martí i Castell

Consell Supervisor

President: Joan Veny i Clar

Vocals: Maria Bozzo i Duran
Jaume Vernet i Llobet

Creat el 1985 per l'Institut d'Estudis Catalans i el Departament de Cultura de la Generalitat, el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) és actualment un consorci entre aquestes dues entitats i el Consorci per a la Normalització Lingüística, que es regeix pel Decret 217/1997, de 30 de juliol.

El TERMCAT té per finalitat la promoció, l'elaboració i la difusió de recursos terminològics, la normalització dels neologismes catalans i la prestació de serveis d'assessorament per a facilitar l'ús de la llengua en els àmbits científics, tècnics i socioeconòmics.

Per a una informació detallada sobre l'activitat del TERMCAT, consulteu l'adreça <http://www.termcat.cat>.

Centre de Recerca Matemàtica (CRM)

Director: Manuel Castellet i Solanas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb la presència al Consell de Direcció.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocals: Salvador Alegret
i Sanromà
Joan Girbau i Badó
Josep Enric Llebot
Rabagliati

L'Institut d'Estudis Catalans creà l'any 1984 el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb l'objectiu principal de posar a la disposició dels matemàtics catalans un centre d'investigació que estimulés la millora de la recerca matemàtica a Catalunya, tant en l'aspecte qualitatiu com en el quantitatiu. El 2002, el CRM va esdevenir un consorci amb personalitat jurídica pròpia, integrat per l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat de Catalunya, la qual hi participa per mitjà del Departament

d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

Per assolir els seus objectius, el CRM invita destacats científics d'arreu a fer estades de recerca, facilita el contacte amb aquests i amb institucions científiques als nostres joves investigadors, du a terme programes de recerca, organitza congressos, seminaris i altres reunions científiques i difon els resultats de la recerca.

Per a una informació detallada sobre l'activitat del CRM, consulteu l'adreça <http://www.crm.cat>.

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF)

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) amb la presència al Consell de Direcció i al Patronat.

Consell de Direcció

Director: Ferran Rodà
Vocal: Xavier Bellés i Ros

Patronat

President de l'IEC
Joandomènec Ros i Aragonès

El Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) és un centre de recerca bàsica i aplicada en ecologia terrestre, especialment forestal.

La figura institucional del CREAF és la de consorci, creat pel Decret 300/1987, de 4 d'agost, i és constituït per la Generalitat de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans.

Els seus objectius són:

- realitzar recerca bàsica i aplicada sobre els sistemes ecològics terrestres;
- desenvolupar eines conceptuals i metodològiques per a millorar la gestió del medi;
- difondre aquests coneixements mitjançant activitats de formació, assessorament i difusió.

El Patronat és el màxim òrgan de govern del CREAF. Un consell de direcció, nomenat pel Patronat, el regeix. El CREAF és un institut universitari adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona i

centre associat a l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA).

Òrgans de govern:

— Patronat: format pel president (conseller de Medi Ambient) i els vocals (rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, president de l'Institut d'Estudis Catalans i representants del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Institut

d'Estudis Catalans), el membre honorari Jaume Terradas i el secretari (director del CREAM).

— Consell de Direcció: format pel president (director del CREAM) i els vocals (Departament de Medi Ambient; Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació; Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat de Barcelona i Institut d'Estudis Catalans).

Per a una informació detallada sobre l'activitat del CREAM, consulteu l'adreça <http://www.cream.uab.es>.

Oficines

Oficina de Gramàtica

Oficina d'Onomàstica

Oficines Lexicogràfiques

Oficina de Gramàtica

Director: Manuel Pérez Saldanya

Responsable: Xavier Rofes i Moliner

Organització

Durant aquest curs, l'Institut ha convocat una plaça de tècnic per a l'Oficina de Gramàtica (OG) (21 de febrer de 2006), que ha estat resolta a favor d'Ester Prat i Alsina (24 d'abril de 2006), que fins aleshores havia dut a terme la seva comesa a l'oficina com a becària. Així mateix, l'OG ha centrat bona part del seu esforç a planificar, iniciar i supervisar les tasques per a la migració tecnològica del Corpus Informatitzat d'Obres Gramaticals, amb el concurs del Servei d'Informàtica i de l'empresa Software AG. Paral·lelament, el Servei de Documentació i Arxiu ha iniciat les tasques de catalogació de la biblioteca de l'oficina.

Projectes

Durant aquest curs, l'OG ha prosseguit, juntament amb la Comissió de Gramàtica, les tasques relatives a l'elaboració de la *Gramàtica de la llengua catalana*, tenint en compte molt especialment els nous compromisos adquirits amb la sig-

natura del contracte programa entre l'Institut i la Generalitat de Catalunya. Aquestes tasques es concreten en els aspectes següents:

1) L'elaboració de la part de sintaxi. L'OG ha assistit el ponent d'aquesta part, Joan Solà, i els redactors, Manuel Pérez Saldanya i Gemma Rigau, amb la preparació de material per a l'elaboració de diversos capítols de sintaxi. La comesa de l'oficina ha consistit bàsicament en les tasques següents:

a) La gestió de la documentació que ha generat la discussió d'esmenes presentades per la Comissió de Gramàtica i la Secció Filològica als diversos esborranys de la part de sintaxi de la *Gramàtica* que s'hi han sotmès (temes 6 i 13, i part del 14), i el debat monogràfic que ha dut a terme la Comissió de Gramàtica sobre el tema del gènere i el sexe (sessions dels dies 15 i 30 de juny).

b) L'elaboració de recerques i estudis sobre els aspectes següents: I) l'ús dels verbs *semblar* i *resultar* amb una subordinada d'infinitiu (21 d'octubre de 2005), II) el passat perifràstic de subjuntiu (7 de novembre de 2005), III) la concurrència entre els participis *mort* i *ma-*

tat (14 de novembre de 2005), IV) el mot *ans* (15 de novembre de 2005), V) els usos modals regits per *potser* (30 de novembre de 2005), VI) *deure* + infinitiu (2 de desembre de 2005), VII) *venir a* + infinitiu (13 de desembre de 2005), VIII) *anar a* + infinitiu (25 de gener de 2006), IX) la forma 1 sing. pres. ind. del verb *ésser* en els parlars septentrionals (20 de febrer de 2006), X) el futur i el condicional de probabilitat (19 de maig de 2006), i XI) el règim dels verbs psicològics amb l'experimentador d'argument intern (8 de juny de 2006).

c) La gestió i l'arxiu dels esborranys elaborats pel ponent i els redactors, juntament amb les observacions dels membres de la Comissió de Gramàtica i de la Secció Filològica a aquests esborranys, corresponents als temes de sintaxi següents: I) «Tema 2. El nom i l'adjectiu (1a redacció)» (2 de març i 27 de juliol de 2006), II) «Tema 6. La predicació no verbal (4a redacció)» (14 de setembre de 2005), III) «Tema 9. L'oració composta. Coordinació i subordinació (1a redacció)»

(14 d'octubre de 2005), IV) «Tema 13. El temps, l'aspecte i el mode. Les perífrasis verbals», i V) «Tema 14. La modalitat oracional. 7. La negació (1a redacció)» (9 de març de 2006).

2) El seguiment de les parts de la *Gramàtica* que són de consulta general al web de l'Institut (<http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>) i de les observacions rebudes amb referència a aquests textos.

Al marge d'aquestes qüestions, l'Oficina de Gramàtica també s'ha ocupat puntualment d'atendre consultes diverses sobre qüestions gramaticals formulades per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics.

Publicacions

PÉREZ SALDANYA, Manuel; RIGAU, Gemma.
«Variació gramatical i prescripció».
A: *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (15 i 16 d'octubre de 2004)*.
Barcelona: IEC, 2005.

Oficina d'Onomàstica

Director: Josep Moran i Ocerinjauregui
Cap: Joan Anton Rabella i Ribas
Tècnica: Mireia Campabadal

Atenció de consultes

L'activitat principal de l'Oficina d'Onomàstica (OdO) des del moment de la seva

creació ha estat l'atenció i la resposta a les consultes onomàstiques, tant de toponímia com d'antroponímia, adreçades a l'Institut d'Estudis Catalans. Durant aquest curs, s'han rebut al voltant de tres-centes setanta consultes (que van des d'un nom propi concret a llistes de desenes de noms propis; durant aquest perío-

de resulta remarcable la revisió de la toponímia del Penedès, devers vuit-cents topònims, que es va realitzar per al diari *El 3 de Vuit*, i l'anàlisi de la toponímia del municipi de Cornellà del Terri, al Pla de l'Estany, de més de dos-cents topònims), que provenen dels centres de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística, de diversos departaments de la Generalitat de Catalunya (Política Territorial i Obres Públiques, Justícia, Medi Ambient, Cultura, Governació, etc.), dels serveis de català dels ajuntaments i universitats (com la de les Illes Balears i la de València), de diverses entitats públiques i privades (com associacions, editorials, i també molt sovint dels mitjans de comunicació [premsa i ràdio]) i de particulars.

Normalització de l'antroponímia catalana

L'expedició de certificats —i, en uns casos específics, de notes informatives— per a la normalització de la grafia dels noms i, sobretot, dels cognoms, que es va incrementar a partir de la promulgació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística —concretament de l'article 19, «L'antroponímia», del capítol II, «L'onomàstica»— i del Decret 208/1998, de 30 de juliol, en el qual es regula el procés de correcció lingüística dels noms i cognoms, ha continuat i durant aquest curs se n'han expedit cent quaranta (cent deu certificats i trenta notes informatives). Tota

la informació sobre certificats i notes informatives es troba sistematitzada i actualitzada en la base de dades sobre regularització de noms i cognoms.

Nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord

Durant aquest curs, i amb la participació de Joan Peytaví i Deixona, ha continuat el procés de publicació del *Nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord* —que inclou, a més de les formes catalanes dels topònims nord-catalans, la transcripció fonètica dels més significatius.

Comissió de Toponímia de Catalunya Ampliació del Nomenclàtor oficial

de toponímia major de Catalunya

A partir del mes d'octubre de 2005, la Comissió de Toponímia de Catalunya, de què són membres Josep Moran i Joan Anton Rabella, va iniciar el projecte d'ampliació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*. Aquesta ampliació completarà els topònims de l'escala 1:50.000 que no estaven inclosos en el *Nomenclàtor oficial* que es va publicar l'any 2003. A més de la revisió dels quinze mil topònims que integren aquesta ampliació, des de l'OdO també s'haurà de fer la transcripció fonètica de tots els noms dels nuclis de població de Catalunya per tal que figuri a la publicació final d'aquest nomenclàtor. Es preveu que aquest projecte s'acabi durant el primer semestre de l'any 2008.

Exposició «Mots amb arrels»

Durant el curs anterior, l'OdO va portar a terme les tasques d'assessorament onomàstic de l'exposició «Mots amb arrels», que és una exposició de caràcter divulgatiu sobre la riquesa de la toponímia a Catalunya i que es va inaugurar al Palau Robert, a Barcelona, el 9 de febrer de 2005. Posteriorment, aquesta exposició es va traslladar a Sabadell i, després, va iniciar una itinerància per Catalunya que encara continua. En relació amb aquest periple, el 8 d'abril Josep Moran va fer-ne la presentació a Súria i el 24 de maig Joan Anton Rabella en va fer la presentació a Amposta amb la conferència «La toponímia: un patrimoni valuós». També en relació amb aquesta exposició, el 26 d'abril Josep Moran va participar al programa *Si més no* de Catalunya Ràdio. I durant aquest mateix curs es va fer la revisió del catàleg de l'exposició, que va aparèixer al mes de desembre.

Críteris per a la toponímia d'àmbit municipal

Durant el mes de juliol, van aparèixer publicats els *Críteris per a la toponímia d'àmbit municipal*, que és una obra que ha estat coordinada des de l'Oficina d'Onomàstica. Aquests críteris han de servir com a guia pràctica per a l'ús i la preser-

vació de la toponímia, i s'adrecen sobretot als ajuntaments, però també a totes les persones que des de l'Administració, però també des de les empreses privades, treballen en tasques d'assessorament lingüístic.

Assessorament i publicació de reculls toponímics i ajuts a la recerca

Durant aquest any, s'han continuat organitzant reunions amb la intenció d'estimular i d'assessorar la realització de reculls toponímics, i, també, amb la voluntat de provar de facilitar-ne la publicació, tasca que es va concretant en les obres que es publiquen dins de la col·lecció «Treballs de l'Oficina d'Onomàstica». Durant el curs 2005-2006, l'OdO ha publicat dins d'aquesta col·lecció *Història dels noms de Reiners. Les arrels d'un poble del Vallespir*, de Montserrat Cailà i Jean-Paul Escudero (novembre de 2005; número x de la col·lecció), que es va presentar a Reiners el 21 de gener de 2006.

Col·loquis, cursos i conferències

El 13 de febrer de 2006, Josep Moran i Joan Anton Rabella van portar a terme una sessió formativa sobre toponímia adreçada al personal del Consorci del Parc de Collserola, al Centre d'Informació del Parc de Collserola, a Vallvidrera.

Oficines Lexicogràfiques

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Les tasques de les Oficines Lexicogràfiques (OL) s'estructuren a l'entorn de tres eixos. En primer lloc, hi ha la recollida de materials relacionats amb el lèxic. En segon lloc, l'elaboració d'estudis i informes sobre els materials aplegats i l'adequació i regularització lexicogràfica d'aquests materials. A partir del resultat d'aquestes tasques, la Comissió de Lexicografia (CL) i la Secció Filològica (SF) prenen acords sobre el lèxic normatiu. Finalment, les OL també atenen consultes sobre normativa lèxica del català i forneixen de materials lexicogràfics les institucions que en solliciten.

Durant el curs 2005-2006, la tasca més important de les OL ha estat la preparació de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*. Aquesta tasca està estretament lligada al manteniment i millora de la base de dades lexicogràfiques BDOL. A més, les OL han dut a terme altres tasques relacionades amb projectes d'institucions externes; algunes d'aquestes tasques són col·laboracions puntuals i d'altres tenen un caràcter sistemàtic.

La segona edició del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut (DIEC)

La preparació de la segona edició del DIEC ha anat seguint el seu curs. Durant el curs acadèmic 2005-2006, les tasques

de preparació han estat distribuïdes en cinc àrees: *a)* aplicació de criteris lexicogràfics al text del diccionari, *b)* completació i revisió dels termes propis de les diverses àrees d'especialitat, *c)* revisió del lèxic comú, *d)* validació del text i revisions finals i *e)* preparació de l'edició del diccionari.

Aplicació de criteris lexicogràfics

L'aplicació dels criteris lexicogràfics va acabar durant el curs 2004-2005, llevat del criteri de les remissions, que havia estat aplicat parcialment a l'espera que el text del diccionari fos definitiu.

Així, durant el curs 2005-2006 s'ha acabat l'aplicació d'aquest criteri. També s'han fet diverses revisions sistemàtiques de criteris aplicats anteriorment: el tractament de les subentrades, l'ordre de les accepcions i la distribució de les categories gramaticals.

Revisió del lèxic especialitzat

La revisió del lèxic especialitzat del DIEC amb l'objectiu de completar-ne la nomenclatura i de millorar-ne les definicions s'enllestí durant el curs 2004-2005. El juliol de 2005, totes les àrees d'especialitat del DIEC1 havien estat revisades i tenien el vistiplau final de l'especialista.

Durant el curs 2005-2006, les OL han dut a terme diverses revisions sistemàtiques de les setanta-sis àrees d'especialitat. La més destacable és la comprovació que tots els termes estudiats, tant

els que han de formar part de la nomenclatura del DIEC2 com els que no, estan correctament codificats a la base de dades de les OL i que no queda cap proposta pendent d'estudi. Arran d'aquesta comprovació es van detectar problemes que calia consultar de nou als especialistes i d'altres que es van elevar a la Comissió de Lexicografia. Aquesta tasca, iniciada el maig de 2005, s'enllestí el gener de 2006.

Dins de les revisions sistemàtiques del lèxic especialitzat, durant aquest curs s'ha fet també la de la coherència interna per tal de verificar que tots els mots emprats en les definicions d'especialitat apareixen també definits en el diccionari.

Revisió del lèxic comú

La revisió del lèxic comú que es du a terme dins el projecte de la segona edició del DIEC implica tasques de tres tipus: anàlisi i resolució de les propostes d'esmena al text del diccionari fetes per institucions i persones de dins i de fora de l'Institut, establiment de la nomenclatura de lèxic comú del diccionari i revisió de les definicions i exemples de lèxic comú a partir d'una lectura del diccionari.

En el curs 2005-2006, les OL han preparat diversos informes sobre qüestions controvertides de la normativa lèxica per tal que la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica poguessin prendre les decisions pertinents amb vista a la segona edició del DIEC. Concreta-

ment, s'han elaborat catorze informes que tracten de la forma gràfica d'alguns mots de lèxic comú i de la representació de les propietats sintacticosemàntiques d'altres mots i expressions del diccionari.

També han continuat treballant en la preparació de materials per a la Comissió de Lexicografia a partir d'una proposta de la Comissió de Gramàtica per al tractament lexicogràfic dels verbs auxiliars en el DIEC2. Així que la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica han acordat el tractament que han de tenir aquests verbs en el diccionari, les OL n'han fet l'aplicació.

Finalment, s'han dut a terme diverses revisions amb la finalitat de donar més cohesió al text del diccionari. En aquest sentit, s'han suprimit els parèntesis de les definicions i dels exemples en els articles no verbals del diccionari, s'han sistematitzat les relacions entre les definicions dels noms deverbals i els verbs de què deriven i s'ha revisat la indexació de les entrades homògrafes i la flexió del plural dels noms aguts acabats en -à. Finalment, s'ha fet la revisió de la coherència interna per tal de comprovar que tots els mots emprats en les definicions i en els exemples de lèxic comú també apareixen definits en el diccionari.

Validació del text i revisions finals

Durant el curs 2005-2006, també s'han iniciat diverses tasques prèvies al tancament del text del DIEC2.

— El director de les OL va lliurar el text del diccionari a la Secció Filològica per a la seva validació el dia 17 de març de 2006. Entre els mesos de març i juny de 2006 els membres de la Secció varen fer una lectura del text i varen fer arribar a les OL suggeriments i esmenes.

— Correcció del text per part d'un corrector extern. Aquesta tasca s'inicià l'abril de 2006 i és previst que s'entesteixi durant el mes d'agost d'enguany.

— Les OL han començat aquest mes de juliol les tasques de classificació i valoració de les esmenes proposades pels membres de la Secció Filològica i pel corrector extern.

Preparació de l'edició

Les OL han iniciat la preparació d'alguns dels textos que han de precedir el diccionari: pròleg, introducció, llista de les persones que hi han treballat, instruccions per al maneig i llista d'abreviatures. Aquesta preparació és el pas previ a la tasca de redacció d'aquests textos que ha de fer posteriorment la Comissió de Lexicografia i que ha de validar, finalment, la Secció Filològica.

Base de dades lexicogràfiques (BDOL)

D'acord amb les indicacions de les OL, el Servei d'Informàtica de l'IEC ha treballat en els programes i les aplicacions que haurien de permetre d'obtenir directament de la base de dades de les Oficines Lexicogràfiques (BDOL) el text del DIEC2 en

format de diccionari imprès. Així, ha elaborat un programa que permet de transferir automàticament un fitxer de l'AS/400 a PC i una macro que, així que el fitxer s'obre amb el tractament de textos, dona als articles que conté el format final que tindran en el diccionari imprès. Gràcies a aquestes utilitats, les OL han pogut preparar el text del diccionari per a lliurar-lo a la Secció Filològica i al corrector extern.

El manteniment, l'actualització i la millora de BDOL és una de les tasques que es duen a terme regularment a les OL en col·laboració amb el Servei d'Informàtica de l'IEC. Atès que BDOL és una eina fonamental per als treballs lexicogràfics que es desenvolupen a les Oficines, el manteniment de la base és una tasca prioritària. Durant el curs 2005-2006, les OL han anat introduint a BDOL les decisions preses per la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica amb vista al DIEC2, tant referents al lèxic comú com al lèxic especialitzat.

Finalment, durant aquest mes de juliol, les OL han iniciat la introducció a la base de dades de les esmenes al diccionari proposades pels membres de la Secció Filològica i pel corrector extern.

Altres activitats

a) Consultes lèxiques o lexicogràfiques

Les OL col·laboren habitualment en la resolució de problemes relacionats amb el lèxic i la lexicografia plantejats tant pels

diversos serveis de l'Institut mateix com per institucions foranes.

Durant el curs 2005-2006, les OL han donat resposta a setanta-cinc consultes procedents de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístic de l'IEC, de l'Oficina d'Onomàstica, també de l'Institut, del TERMCAT o d'Enciclopèdia Catalana.

b) Sol·licituds de materials

Les OL han elaborat informes sobre diversos aspectes del diccionari per a la compareixença:

- del president de la Secció Filològica en diversos mitjans de comunicació;
- del director de les OL al Ple de la Secció Filològica;
- del president de la Comissió de Lexicografia a TV3.

El desembre de 2005, les OL van lliurar al Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya la llista, en paper, dels termes de l'àrea d'esports del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra, com a material per a la recerca que realitza aquesta institució sobre l'evolució de la terminologia esportiva des de Fabra fins ara.

El maig de 2006, les OL van lliurar al Departament de Traducció i Filologia de la Universitat Pompeu Fabra un

fitxer que conté totes les entrades del DIEC2 amb les categories gramaticals corresponents.

c) Consell Supervisor del TERMCAT

Un membre de les OL participa en les reunions que el Consell Supervisor del TERMCAT fa amb una periodicitat quinzenal amb l'objectiu de normalitzar neologismes tècnics i científics.

d) Assistència a jornades i conferències

— Assistència, el 20 d'octubre de 2005, a la II Jornada Filològica de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit, titulada «Cap a on va la sociolingüística?» i organitzada per l'Institut.

— Assistència, el 16 de novembre de 2005, a l'Espai Terminològic 2005, titulat «La normalització de la terminologia» i organitzat pel TERMCAT (sala auditori del Palau de la Generalitat).

— Assistència, el 19 de maig de 2006, a la taula rodona titulada «La lexicografia institucional. Reptes i perspectives» i organitzada pel grup Infolex.

— Assistència, entre els mesos de setembre i octubre de 2005, de tres tècnics de les OL a un curs de trenta hores sobre el programa MS Access, encarregat per l'IEC a l'empresa de formació CIEF (Consulting Integral en Formació).

Secretaria Científica

Secretari científic: Ricard Guerrero
i Moreno

Són funcions genèriques de la Secretaria Científica l'assistència en tot allò que fa referència a la gestió de les activitats científiques de l'Institut, organitzades pel Consell Permanent, per les seccions, per les delegacions o bé per les societats filials, així com el suport continuat a la realització i la difusió d'aquestes activitats. Per potenciar, fomentar i coordinar les activitats de recerca i desenvolupament en tot l'àmbit de les terres de llengua i cultura catalanes, la Secretaria Científica ha posat en funcionament l'Observatori de la Recerca a Catalunya, un projecte de referència per a l'anàlisi, la planificació, la coordinació i la difusió de les activitats de recerca i desenvolupament en l'àmbit català. Durant el curs 2005-2006, la Secretaria Científica ha intervingut en la preparació, realització i difusió de les activitats següents:

Jornades

Sota el terme de *jornades* s'inclouen activitats de característiques diverses, però que tenen en comú o bé el fet de tractar, amb un elevat grau científic, sobre temes amb una àmplia repercussió social, o bé el de representar un primer pas per al desenvolupament de projectes de re-

cerca sobre una temàtica determinada. Durant el curs 2005-2006, ha tingut lloc la següent:

— Jornada internacional de debat «La salud pública en el centro de la política sanitaria en España: Evidencia y políticas». Organitzada conjuntament amb Novartis (20 de juny de 2006).

Ha estat ocasió perquè especialistes d'alta categoria debatessin sobre l'eficàcia de les polítiques públiques, en totes les seves dimensions, en relació amb els desafiaments de la salut pública.

Conferències

Una altra via de divulgar els coneixements científics i promoure l'activitat de les seccions i les societats filials de l'Institut són els cicles de conferències. Durant el curs 2005-2006, han tingut lloc els següents:

— *Primer Cicle de Conferències Magistrals «Ciència per a la ciutadania. Sapere aude»*

La comunicació científica té per objectiu posar a l'abast de la societat els coneixements aconseguits en qualsevol branca de la ciència. Per a assolir-ho, hi ha uns elements imprescindibles i comuns a tots els àmbits del saber: el llenguatge clar i la utilització de termes i expressions que puguin ser entesos per un públic no especialitzat. Hom pot pensar que això és

molt difícil d'aconseguir en determinades matèries. Però això no és així, com ho demostra el fet que científics molt prestigiosos s'hagin convertit en grans divulgadors, amb llibres, articles de premsa i programes de ràdio o televisió. Aquest cicle de conferències, que es programa per primera vegada aquest curs, pretén contribuir a trencar les barreres que separen la ciència de la societat i posar el coneixement científic a l'abast de tothom. El cicle del curs 2005-2006 l'han integrat les conferències següents.

- «Battista Grassi: Uno zoologo per la malaria», a càrrec d'Ernesto Capanna, catedràtic d'Anatomia Comparada de la Universitat La Sapienza de Roma (19 d'octubre de 2005).

- «Microbios y sociedad», a càrrec de Francisco Ruiz Berraquero, catedràtic emèrit de la Universitat de Sevilla (30 de novembre de 2005).

- «Cómo la ciencia se hace cultura: El caso de A Coruña», a càrrec de Ramón Núñez, director dels Museos Científicos Coruñeses (18 de gener de 2006).

- «The Thomson Scientific Journal Selection Process», a càrrec de James Testa, director de Desenvolupament Editorial del Thomson Institute for Scientific Information (Filadèlfia, EUA) (25 de gener de 2006).

- «Els desafiaments de la subal·ternitat: Els moviments de les dones», a càrrec de Mary Nash, catedràtica d'Història Contemporània de la Universitat de

Barcelona (UB) i directora del Grup de Recerca Multiculturalisme i Gènere (8 de març de 2006).

- «Poblacions humanes a les Illes: El cas dels xuets i dels eivissencs», a càrrec de Misericòrdia Ramon, professora de genètica de la Universitat de les Illes Balears (6 d'abril de 2006).

- «Comunicar ciència a Suècia: El rol de la Reial Acadèmia Sueca de Ciències», a càrrec d'Elisabeth Kessler, directora de la revista *Ambio: A Journal of the Human Environment* (10 de maig de 2006).

- «Reemergència de la sífilis i coinfecció amb VIH a Barcelona: Una combinació perillosa», a càrrec de Martí Vall Mayans, director de la Unitat d'Infeccions de Transmissió Sexual del CAP Drassanes de Barcelona (Servei Català de la Salut) (17 de maig de 2006).

- «La paura della nuova medicina nella società», a càrrec de Carlo Alberto Redi, catedràtic de Zoologia i Biologia del Desenvolupament de la Universitat de Pavia i membre de l'Accademia dei Lincei (18 de maig de 2006).

- «Errors i animadversions de Sir Isaac Newton», a càrrec de Sheldon Glashow, Premi Nobel de Física 1979 (1 de juny de 2006).

- «Vida y evolución, 100 años después de Darwin», a càrrec de Lynn Margulis, professora distingida de biologia de la Universitat de Massachusetts a Amherst (21 de juny de 2006).

- «More about Mme. Lavoisier than M. Lavoisier», a càrrec de Roald Hoffmann, premi Nobel de Química 1981 (22 de juny de 2006).

— *Conferències sobre els premis Nobel de l'any 2005*

L'Institut d'Estudis Catalans organitza cada any un cicle de conferències per a explicar i debatre els treballs guardonats amb els premis Nobel que concedeix l'Acadèmia Sueca. Les referents als premis de l'any 2005 han tingut lloc del 13 al 19 de desembre de 2005 i han comptat amb el cartell següent:

- Conferència sobre el Premi Nobel d'Economia concedit a Robert J. Aumann i Thomas C. Schelling: «Cooperar per interès propi», a càrrec d'Andreu Mas-Colell, de la Universitat Pompeu Fabra. Coordinada per la Societat Catalana d'Economia (13 de desembre de 2005).

- Conferència sobre el Premi Nobel de Química concedit a Yves Chauvin, Robert H. Grubbs i Richard R. Schrock: «La metàtesi d'olefines, una nova eina per a la síntesi orgànica», a càrrec d'Antoni Riera Escalé, de la Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Química (14 de desembre de 2005).

- Conferència sobre el Premi Nobel de Fisiologia o Medicina concedit a Barry J. Marshall i J. Robin Warren: «De la hipòtesi al paradigma: el cas *Helicobacter pylori*», a càrrec de Ricard Guerre-

ro, secretari científic de l'IEC. Coordinada per la Societat Catalana de Biologia (15 de desembre de 2005).

- Conferència sobre el Premi Nobel de Física concedit a Roy J. Glauber, John L. Hall i Theodor W. Hänsch: «Nova llum en òptica quàntica», a càrrec de Ramón Corbalán, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Física (16 de desembre de 2005).

- Conferència sobre el Premi Nobel de Literatura, concedit a Harold Pinter: «La revolució teatral de Harold Pinter», a càrrec de Mireia Aragay, de la Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura (19 de desembre de 2005).

— Conferència «¿Qué aporta el séptimo programa marco a la investigación europea?», a càrrec de José Manuel Silva, director general de Recerca de la Unió Europea.

Programes de recerca i publicacions

— *La ciència en la història dels Països Catalans*

S'ha continuat el seguiment de l'edició del segon volum d'aquesta obra. Es preveu que serà publicat el primer trimestre de 2007.

— *Col·lecció «Clàssics de la Ciència»*

Durant aquest curs s'ha continuat el procés d'edició de *Filosofia zoològica*, de J. B. Lamarck, i s'ha completat el

d'*Escrits científics i d'assaig*, de James Clerk Maxwell, a càrrec d'Editorial Pòrtic, que és qui assumeix la impressió de la col·lecció. Des de la Secretaria Científica es fa la coordinació i el seguiment d'aquest procés.

— *Reports de la recerca a Catalunya 1996-2002*

Durant aquest curs s'ha completat la preparació i edició d'aquests *Reports*, que han estat presentats el 27 de febrer de 2006, amb les intervencions de Salvador Giner, president de l'IEC; Xavier Hernández, director general de Recerca del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, i Ricard Guerrero, secretari científic de l'IEC.

— *Les dades lingüístiques del cens de l'any 2001: Alguns dubtes i limitacions*

A partir de l'estudi, per la Xarxa CRUSCAT, de les dades esmentades, s'ha publicat aquest informe, que ha aparegut el gener de 2006.

— *Altres publicacions*

També s'ha fet el seguiment de les publicacions corresponents a les jornades *El foc i el medi, L'aire i el medi, Població, societat i país i Premis Nobel 2004*. S'ha completat l'edició de *Sessió sobre el dèficit fiscal*, que s'ha presentat el gener de 2006.

— *Setmana de la Ciència*

La Setmana de la Ciència a Catalunya té per objectiu apropar la cièn-

cia a la societat d'una manera atractiva i comprensible, a través de diverses activitats. La inauguració de la 10a Setmana de la Ciència 2005 ha tingut lloc al Parlament de Catalunya el dia 4 de novembre i, per part de l'Institut, ha comptat amb l'assistència del president, Salvador Giner, i del secretari científic, Ricard Guerrero.

En l'edició de 2005, que s'ha celebrat del 4 al 15 de novembre, l'IEC hi ha participat amb les visites guiades per a escolars a diferents laboratoris que, amb el títol de «Vine al *labo*, a veure què fan els científics», han estat organitzades per la Societat Catalana de Biologia.

Un cop celebrada la Setmana de la Ciència 2005, s'ha assistit a diverses reunions de la comissió organitzadora per a preparar l'edició de 2006. A més de l'Institut, representat per la Secretaria Científica, formen part de la comissió organitzadora d'aquesta Setmana la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació (FCRI); el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI); el Departament d'Ensenyament i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; el Cercle d'Amics de la Ciència; onze universitats de Catalunya; el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC); l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) i l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC).

— *Consell Català de Comunicació Científica (C4)*

Ha continuat la participació en el Consell Català de Comunicació Científica (C4), plataforma de trobada entre els agents implicats en la comunicació científica a Catalunya promoguda per la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació. L'Institut d'Estudis Catalans hi és representat pel secretari científic.

— *Crèdits de lliure elecció*

Dins dels terminis establerts per cada universitat, s'ha coordinat la presentació de diverses activitats organitzades per l'Institut (incloses les societats filials), amb vista a ser reconegudes amb crèdits de lliure elecció.

— *Presentació del llibre Parlar bé el català no és gens difícil*

S'ha presentat el llibre *Parlar bé el català no és gens difícil*, d'Oriol de Bolòs, Enric Hernández, Lluís Marquet, Oriol Riba i Josep Vigo, publicat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat. La presentació ha tingut lloc el 13 d'octubre de 2005 a la Sala Nicolau d'Olwer. L'objectiu d'aquesta obra és ajudar la gent que vol parlar i escriure bé el català, perquè aprengui a destriar les expressions correctes d'altres que dissonen en el llenguatge normal. Els autors són defensors d'un català modern, però que conservi tots els seus recursos d'expressió.